

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXIV.

ŠTEV. 1.—2.

LJUBLJANA,
1. FEBR. 1923.

ŠOLI, MLADINI,
UČITELJSTVU
IN STARŠEM!

UREDNIK:
FORT. LUŽAR

Vsebina: Ljubezen učencev do učitelja — pogoj učnih uspehov, kako naj si pridobiva učitelj to ljubezen? Jul. Slapšak. — O slovenski izreki. Dr. A. Breznik. — Vprašanje v ljudski šoli. Iv. Štrukelj. — Odštevane navadnih ulomkov. Milko Jeglič. — Pomožnošolski otrok. A. Lebar. — Iz moje beležnice. J. Polak. — O zaščiti dece in mladine. J. Kramer. — Kultura in književnost. — Društvena in stanovska kronika.

Ljubezen učencev do učitelja — pogoj učnih uspehov, kako naj si pridobiva učitelj to ljubezen.¹

Julij Slapšak.

Uvod. Vsako živo bitje ima dva nagona (nagiba): nagon samohranitve (potreba nujna: uživanje hrane) in nagon razmnožitve. Nujnost je v obeh slučajih potrebna, da vrsta ne izumrje. Tako se ohranjuje svet.

Človek je po telesu žival, po duhu angel. Telo je iz zemlje, zato ga le-ta hrani in oblači; počiva na zemlji in najde končno mir v zemlji, iz katere je vzet. Teženje telesa je torej navzdol, k zemlji, k materi, kjer je doma. Duh človeka je angel, zato hrana angelska (duhovna): resnica, dobrota, lepota... Teženje duše je navzgor, k očetu, v raj, v dom, od koder je izšla: Nad zvezdami je kraj našega hrepenenja, nad zvezdami, kjer se lesketajo ideali; teženje po idealih je nujno svojstvo naše duše, ki je od tam doma in se tja zopet povrne.

Naivne duše si ne morejo predstavljati idealov, principov drugače, kakor da jih vidijo vtelesene v kaki osebnosti. Nežni deci n. pr. Bog ni nikakor zgolj duh, nego si ga slikajo v svoji naivnosti precej človeku podobnega, kar je za sankcijo нравnih zakonov brez vsake škode. Monarhija večini ljudstva ni princip, nego oseba (monarh).

Človeško srce po svoji bitnosti hrepeni po idealih, po sreči. Mož si želi vzorne žene, žena vzornega moža, ki si ga je naslikala v svoji fanta-

¹ Poročilo pri okrajni učiteljski konferenci za ljubljansko okolico v Ljubljani 1. 1922. Viri: 19 vposlanih poročil v okraju; Bežek, Ukoslovje; Salzmann, Das Ameisenbüchlein.

ziji na podlagi srčnega razpoloženja čiste duše in čitanja lepih knjig. Otroci si žele vzornih roditeljev, starši dobrih otrok. V šolski dobi stopi na mesto očeta, matere — učitelj, učiteljica. Otrok čuti, da je majhen in potrebuje vodilne roke. Dobro ve, da ga nadkriljujejo vzgojitelji na moči, skušnjah, uvidevnosti, znanju ter pride sam od sebe do prepričanja, da je odvisen od njih in jih mora slušati. Blagor otroku, ki ima dobre starše, idealne vzgojitelje! Oklene se jih kot vinska trta kola, ki jo drži pokonci, da se razcvete in rodi dober sad. Vzor so mu in srečen je. Ali ideali se le prečestokrat križajo z realnostjo. Od tod disonanca v življenju: razporoka med zakonskimi, prepiri v hiši, disakord v šoli.

Vrta učiteljeva osebnost rodi ljubezen učencev do učitelja. Otroku je učitelj idealizirana osebnost, obdana s častjo in slavo, ki se ji klanja z vso udanostjo in ljubeznijo. Pa odkod izvira slava in sijaj, ki obdaja vrlega učitelja? Morda li v postavni vnanjščini, čednemu licu, prikupljivem glasu in drugih telesnih vrlinah?

Sokrat, v katerega so bili učenci vprav zaljubljeni, ni bil lep ter nam je klasičen dokaz, da imenitnemu učitelju ni nujno potrebna lepa vnanjščina. Slaba telesna vnanjost ne škodi, dasi telesne prikupljivosti ni podcenjevati, ako je združena s potrebnimi duševnimi vrlinami. Brez teh vrlin je telesna prikupljivost kakor igralska krinka, o kateri je vskliknila lisica, ko je videla lepo vnanjščino: »oj kaka krasota!« pa je takoj dostavila, ko je spoznala notranjo prazno stran: »toda nima možganov!« Lepa vnanjščina toliko bolj odbija in razočaruje, kolikor večji je kontrast med njo in pa med notranjo nelepoto in praznoto.

V čem torej obstoji, če ne v čedni in postavni zunanjščini, tisti čar, ki dela učitelja učencem milega in nepozabnega? Mar li v učiteljevi znanstveni temeljitosti in njegovi metodi spretnosti? Tudi ne, dasi sta ta dva znaka med glavnimi sestavinami njegove osebnosti. Pestalozzi, toli oboževan učitelj, ki so ga prihajali poslušat od vseh strani sveta ne le šolniki, nego tudi slavni državniki in vladarji, se prav nič ni odlikoval po učenosti, saj so mu tovariši celo očitali, da ne zna niti ortografski pisati in tudi njegovo poučevanje je bilo brez reda in načrta.

Prav tako mladina svojih učiteljev ne presoja niti po imenitnosti, ki jo uživajo spričo svojega izvenšolskega delovanja, morda kot ugledni strokovni pisatelji, metodiki in leposlovci, niti po uradnih klasifikacijah njih predstojnikov in nadzornikov, ki ji niso niti znane.

Učitelj ne vzgaja s tem, kar ve in zna, nego s tem, kar je — edinole po posrednem vtisku, ki ga mladini napravlja vsa njegova osebnost nele pri poučevanju, nego v vsem občevanju. Ta osebnost je, ki deci ustvarja o učiteljih odločno sodbo. Prava učiteljeva osebnost se vtisne mladini v neizbrisen spomin. Nimbus, ki obdaja Pestalozzija, ni vznikel iz njegovega zgrešenega ekonomskega delovanja in plodovitega pisateljstva, nego iz hvaležnega spomina na njegovo očetovsko in materinsko vzgajanje zapuščene in zanemarjene mladine, torej iz njegove

požrtvovalne osebnosti. — Sokratu je hvaležno vdana mladina pela soglasno hvalo, ki se je razširila širom stare Grške in se ohranila v zgodovini do današnjih časov ter bodo čitali o njej pedagogi, dokler bo v obratu planet, ki se mu pravi zemlja. Tudi med nami na današnji konferenci in širom naše domovine je in mora biti večina učiteljstva — gorje, ako bi ne bilo tako! — o katerem veljajo svetopisemske besede: »Iz ust negodne dece sem si svojo hvalo pripravil«, a ta hvala izvira edinole iz učiteljeve magične osebnosti. Izvir vsega spoštovanja in neomajne ljubezni dece do učitelja je in ostane — učiteljeva prava osebnost.

Kako važna je učiteljeva osebnost za učence! Polagoma prihajajo lastnosti učitelja na otroke, kajti otrok ga vede ali nevede posnema v vsem, če si ga je postavil za svoj vzor. Zato bodi učitelj človek, ki ga z mirno vestjo lahko postavimo učencem za vzor in narodu za vzgled. Čim bogatejša je njegova osebnost, tem več lahko nudi otrokom in tudi bolje vzgojeni bodo njegovi učenci. Čim boljši človek je učitelj, tem boljše ljudi vzgaja. Učiteljeva osebnost je več kakor vse naredbe šolskih oblasti, vse omejitve in določbe od zgoraj.

Znači prave osebnosti učiteljeve. Živ občutek razmer in zmožnost, to izraziti nazorno, delajo osebnost markatno. Le kar se prav spozna, o tem se jasno govori. Zato: samostojno, individualno ustvarjanje. Vrli učitelj se dvigne preko vseh metodnih napotkov in vzornih nastopov, ki sta mu jih nudila pedagogika in vadniška praksa, do samostojnosti, do uveljavljanja svoje individualnosti, do samosvoje osebnosti.

Suverensko obvladanje učnega gradiva (snovi).

Učitelj, ki se ne dokoplje do samostojnosti in obtičava v učnoslovnih težkočah ter metodnih pomislekih, ne poučuje individualno, njegova osebnost nima značilne izrazitosti in odbija. Tak pouk je kaj malo uspešen.

Pouk ni golo obnavljanje priučenega gradiva po priučenih didaktičnih teorijah, zakaj vrli učitelj spaja didaktično teorijo s svojim bistvom v harmonično celoto ter izraža učencem z gradivom vred samega sebe — svojo osebnost.

Vnanji znak izrazite učiteljske osebnosti je dobra disciplina, ki ni nič drugega nego notranja koncentracija učencev, njih zbranost in voljnost, slediti z napetostjo izvajanju učiteljevemu. Na zunaj se to le vidi: Učitelj (kralj), učenci (podaniki), vez — učivo. Trije in vendar eno. Vse je osredotočeno na enega duha, vse ima eno. To je delo duha in volje; učitelj podaja resnice, po katerih hrepeni resnice žeja duša otrokova, in sicer v taki obliki, da je dražestno prisiljen slediti pouku. Tako se daje duhovni kruh resnice. In kakor je Kristus pomnožil telesni kruh na mnogo hlebov, tako pomnožuje učitelj duhovni kruh resnice na toliko enot, kolikor ima poslušajočih glav pred seboj. To je tisto čudežno pomnoževanje svojega jaza in oblikovanja duha otroškega, odgovorno in sveto delo, delo idealista, nevredno vsakdanjega kruhoborca. Notranja zbranost in voljnost, poklicana po stvarnem in interesantnem pouku, ko otrok vse svoje

duševne sile nehotoma koncentrirajo besedi učiteljevi, to je tisto čarobno zelišče, ki ustvarja dobro disciplino, vnemo za šolo, ljubezen do učitelja. Ni treba močne telesne sile, tudi telesni slabiči, bodisi žena ali mož, obvladujejo igraje, brez nasilnih sredstev številne razrede in vzdržavajo najlepši red s tem čudotvornim zeliščem. To pa le tam, kjer vlada vrla učiteljeva osebnost; zakaj v očeh mladine zraste tak učitelj tako visoko, da vzbuja njegova osebnost neomajno vdanost in spoštovanje.

(Dalje prihodnjič.)

O slovenski izreki.

Dr. Anton Breznik.

Odlok pokrajinske uprave za Slovenijo (oddelek za prosveto in vere) z dne 24. marca 1922., št. 1208, glede izreke l-a je zbudil zanimanje za slovensko izreko v najširših učiteljskih krogih. Doslej se je bavil s tem vprašanjem po večini le strokovni učitelj slovenščine na visoki in srednji šoli, poslej pa je ta skrb obvezna za vse srednješolske in ljudskošolske učitelje.

Ker so proti izreki l—v še vedno načelni pomisleki (prim. tudi lanski Popotnik, str. 192), hočem o tej stvari nekoliko obširneje govoriti; zraven se hočem dotakniti tudi ostalih poglavij slovenskega pravorečja, ker se v šolah še premalo upoštevajo.

Da je v tako važno vprašanje slovenske izreke posegla višja šolska oblast, je bilo naravnost potrebno. Boj, ki se je vršil v javnosti med l-ovci in v-jevci, se je prenesel tudi v šolo in se pojavljal med učitelji in učenci. Izreko, ki jo je zahteval ta učitelj, je oni smešil in tako so bili učenci zbegani. Mnogokrat se je zgodilo, vsaj na srednjih šolah, da so se učitelji med seboj zbadali. Zdaj bo temu konec.

Nikogar tudi ni moglo presenetiti, da se je višja šolska oblast izrekla za izreko v. Kdor je zasledoval boj med l-ovci in v-jevci, je moral uvideti, da se nagiblje zmagati na stran poslednjih. V teoriji so zagovorniki izreke v (Škrabec, Štrekelj, Ramovš i. dr.) prekosili zagovornike l-a (Ilešič, Perušek, Bežek, Tominšek i. dr.), v praksi pa se je odločila usoda l-a, ko je pred 4 leti uvedel izreko v Oton Župančič v ljubljansko gledališče in nato ravnatelj Matej Hubad na konservatorij Glasbene Matice. Da zgled tako uglednih prosvetnih zavodov ne bo ostal brez vpliva, je bilo jasno. Izreka v je prodirala vedno bolj tudi v šolah, ker jo zagovarjajo vsi štirje profesorji slovenskega jezikoslovja na ljubljanskem vseučilišču.

Vprašanje o enotni izreki je eno najtežjih jezikovnih vprašanj.

Če se moramo še vedno boriti za izreko, ni to samo naša slabost. Podobne boje imajo tudi drugi narodi, ki imajo kakor mi z g o d o v i n s k i

pravopis. Enako kakor nam se godi Nemcem, Angležem, Francozom, Italijanom i. dr. Največje težave z izreko imajo pač Nemci. »Der umstrittenste, schwierigste, nahezu hoffnungslose Abschnitt der deutschen Sprachlehre ist der über die beste Aussprache,« toži nemški jezikoslovec Engel.¹ Angleške težave naj nam pojasni najslavnejši sedanji fonetik Jespersen. »Was England betrifft, so würde man leicht eine lange Reihe von Äußerungen anführen können, nach denen die südenglische Aussprache die mustergültige wäre, und eine ebensolange Reihe, wonach spezieller die in London herrschende Art des Südenglischen die beste sein sollte.«² Anglež Joh. Storm sodi o angleščini (po Jespersnu, str. 50): »Die gebildete englische Aussprache ist nicht so einheitlich wie die französische, wo alles sich nach Paris richtet, aber weit einheitlicher als die deutsche.« Kako pa je s francosko izreko, o tem nam more dati najboljšo pojasnilo znani Plötz, ki je mnogo let proučeval francosko izreko. Ta pravi, da govore pravilno francoščino samo izobraženi Parižani, predvsem igra vci v Francoskem gledališču (Théâtre français); ti pa morajo prej zvršiti pariški konservatorij, preden jih tja sprejmo.³ Čeprav nimajo Francozi načelnih težav o zreki, imajo pa dejanske.

Pri Italijanih se borita dve struji: prvi zagovarjajo načelo, naj se izreka opira na florentinščino 14. veka, iz katere je pismeni jezik izšel (academia della crusca), drugi pa zahtevajo za podlago sedanjo florentinščino (Manzoni in njegovi pristaši).

Če hočemo spoznati načela, po katerih se mora določiti slovenska knjižna izreka, moramo najprej poznati načela, po katerih se ravna izreka pri drugih narodih.

Najmanj težav imajo Hrvatje in Srbi, ki pišejo tako, kakor se danes govori v južni Hercegovini, oziroma v Belgradu, Šumadiji in stari Vojvodini. L. 1850. so Vuk Karadžić, Fr. Miklošič, Gjuro Daničić, Ivan Kukuljević Sakcinski, Ivan Mažuranić, Dimitrije Demeter i. dr. proglasili južno hercegovsko narečje, ki naj se fonetično piše, za književni jezik Hrvatov in Srbov.⁴ Hrvatje so ostali temu dogovoru zvesti in še danes tako pišejo. Srbi pa so se pozneje nekoliko oddaljili od tega in pišejo narečje, kakor se danes govori v Belgradu, Šumadiji in stari Vojvodini (Skerlić, 455.). Če se hoče Hrvat ali Srb, ki ni doma v teh krajih, naučiti pismene hrvaščine ali srbščine, gre v imenovane kraje in sliši vzoren pismeni jezik.

Češki pismeni jezik se je razvil iz narečij, ki se govore v Pragi in v okolici, in tako se ravna češka književna izreka po sedanji govorici teh narečij.

¹ Ed. Engel: Gutes Deutsch, 3. izd. 1922, str. 79.

² O. Jespersen: Phonetische Grundfragen, Teibner, Berlin, 1904, str. 47.

³ Dr. Karl Plötz: Systematische Darstellung der franz. Aussprache, bearbeitet von Dr. G. Plötz, 14. izd., Berlin 1913, str. 8.

⁴ J. Skerlić: Istorija nove srpske književnosti, 2. izd., Beograd 1921, str. 268.

Ruščina se opira na takozvana južno-velikoruska narečja, predvsem na moskovsko. Moskva je bila duševno in mnogo stoletij tudi državno središče ruskega naroda. Kakor torej v Moskvi in sosednjih narečjih vsi ljudje govoré, tako je merodajno za vso Rusijo.⁵

Za Poljake je merodajno takozvano malopoljsko, zlasti krakovsko narečje. Krakovo je bilo od 14. veka duševno središče poljskega naroda in večina najboljših pisateljev je bila doma v malopoljskih krajih.⁶

Italijanom so ustvarili pismeni jezik njihovi prvi veliki pisatelji: Dante, Petrarca in Boccaccio. Ker so bili Florentinci, so dvignili florentinsko narečje do veljave italijanskega pismenega jezika.

Prvi španski pisatelji so izšli iz kastilijanskega ozemlja, na katerem stoji Madrid, in tako je umevno, da je narečje glavnega mesta podlaga španskemu pismenemu jeziku.

Natančneje si oglejmo zgodovino pismenih jezikov treh nam najbolj znanih narodov, t. j. Francozov, Angležev in Nemcev.

Pismena francoščina se je razvila iz narečja pokrajine Ile-de-France, kjer stoji Pariz. Do 12. stoletja je imela še vsaka pokrajina svoje pismeno narečje. Vendar je nekoliko že vplivalo narečje glavnega mesta in kapetovskega dvora. V 12. stoletju pa je začela rasti politična moč Kapetovcev. Osvojili so si sosednje pokrajine, tako leta 1101. Berry, leta 1203. Touraine, l. 1204. Normandijo, l. 1284. Šampanjo itd. Posledica tega je bila, da so osvojene pokrajine opuščale svoja pismena narečja in se oprijemale pismenega jezika glavnega mesta in dvora. Tako je postalo to pismeno narečje v 14. veku že vsem pokrajinam skupno. Sedanjo obliko je dobila pismena francoščina v 16. in v začetku 17. stoletja; posamezne podrobnosti so se določile šele pozneje, tako l. 1740. (n. pr. pisava avocat, apôtre, ile, abyme, école, savoir itd. za dotedanje oblike advocat, apostre, isle, abysme, eschole, scavoir), l. 1762. (razločevanje med i in j, u in v) itd.⁷ V nekaterih primerih pa velja še danes svoboda (glej zglede pri Plötzu, str. 85). Pismeni jezik sloni torej v glavnem na pariškem narečju, kakor se je govorilo do 16. veka, toda izreka pismenega jezika se ne ravna po glasovnem stanju 16. veka, ampak po sedanji pariški govorici. Za izreko so merodajni sedanji glasovi, čeprav so se stari glasovi, ki živé še v pisavi, ohranili v kakem pokrajinskem narečju. Tako se n. pr. za nekdanji mehki l (l mouillée) govori j, dasi se je l ponekod še ohranil. V Francoskem gledališču se govori j že od l. 1838. dalje (Plötz, 105). Kako zmaguje živ jezik, se vidi iz primera fils (sin), kar se izreka zdaj fis. »Sam sem še v letih 1840—43 često slišal fi, toda tudi tedaj le še od starih ljudi. Zdaj je ta izreka skoraj popolnoma izginila. V družbi, v gledališču, na učnih stolicah in prižnicah

⁵ Bogorodickij: Obščij kurs ruskoj gramatiki, Kazan, 1904, str. 4.

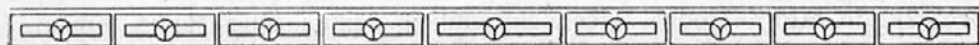
⁶ Kryński: Gram. języka polskiego, 1907, str. 6.

⁷ F. Brunot: Grammaire historique de la langue française, 4. izd., Paris 1899, str. 15—41 in 89—95.

se govori le *f i s*« (Plötz, 133). Enako je z drugimi glasovi, n. pr. z *e* muet, *e* sourd itd. (glej Plötz, str. 53 in sl.). Da je v knjižni izreki tudi precej svobode, je umevno. Toda o tem še pozneje.

Početki angleškega pismenega jezika segajo v 14. stoletje.⁸ Prva znamenita pisateljica sta bila Chaucer (izgovori: Časer, umrl 1400) in Wiclif, a še ne tvorita podlage pismene angleščine. Prve početke pismenega jezika nahajamo v uradnih spisih iz druge polovice 14. veka. Od časov, ko so si Anglosasi podvrgli francoski Normani, je gospodovala na dvoru, v zbornici in v vsem javnem življenju francoščina; to je izpodrinila angleščina šele proti koncu 14. veka. V drugi polovici 15. veka imajo uradni spisi, ki so nastali v različnih pokrajinah, že obliko londonskega narečja. Največ zaslug, da se je sprejelo v pisavo londonsko narečje, ima William Caxton, ki je ustanovil na Angleškem prvo tiskarno (1476). Ta je izločal v knjigah, ki jih je tiskal, vse provincializme in je pisal jezik, kakršen je bil v navadi pri izobražencih v Londonu. Pozneje se je jezik še bolj čistil v tej smeri. Prvo večje novoangleško delo je Tindale-ov prevod novega zakona iz l. 1525. Ob nastopu kraljice Elizabete (1558) se je tako oblikovani pismeni jezik že splošno sprejel. Pravopis se seveda še ni ustalil v tem času, ampak je dobil sedanjo obliko šele v 16. in 17. stoletju. V pismenem jeziku se zrcali anglosaščina, kakor se je govorila ob koncu srednjega veka; izreka pa se ravna po sedanjih južnoangleških narečjih, odnosno londonskemu narečju.

(Dalje prihodnjič.)

Vprašanje v ljudski šoli.¹

Iv. Štrukelj.

Ta tema nas takoj vrže v učne oblike. Ne moremo mimo njih, zato jih obnovimo. Znanе so: akromatična, erotematična, dialogična. Uporabljajo se še dandanes v večji ali manjši meri po vseh naših šolah od najnižje do najvišje kategorije. V koliko pa se ta ali ona uporablja pri pouku, to je odvisno od učitelja samega, delno tudi od predmeta.

Akromatično poučujejo učitelji, ki najraje sami govorijo, učenci pa le poslušajo. Ta način poučevanja je še sedaj najbolj priljubljen na univerzah; tudi na srednjih šolah je še udomačen in celo na ljudskih še ni popolnoma izginil in ne bo, ker ni mogoče pri nekaterih predmetih podati pozitivnega znanja drugače kakor akromatično, tako na primer v zgodovini, zemljepisju in verouku. Splošno pa je tako poučevanje odpravljeno. Ljudskošolski učenec ne more dolgo časa le pasivno sprejemati in biti pozoren. Ne gre tedaj, da bi učitelj s svojo zgovornostjo ubijal pazljivost

⁸ Lindelöf: Grundzüge der Geschichte der englischen Sprache, 2. izdaja, Berlin 1920, str. 56 sl.

¹ Konferenčni referat šole na Viču.

učencev. Nehote je prisiljen prekinjati in se obračati do učencev z vprašanji, ker sicer ne ve, govori li gluhim ali čuječim in umevajočim. Mesto akromatično, poučuje erotematično, kar se razvije v katehetsko ali hevristično poučevanje. Pri nas se je ta zadnji način že tako udomačil in ukoreninil, da ga lahko imenujemo ekstremni sistem; po domače pa rak-rano.

Novejši nemški pedagogi se že zavedajo o veliki hibi take vprašalne metode in Gaudig trdi, da je ta razpasena učna oblika »das fragwürdigste Mittel der Geistesbildung und der ärgste Feind der Selbsttätigkeit«. Karstädt smatra vprašanja kot sugestijo, ki zavaja učence, da ne odgovarjajo tako kakor mislijo v resnici. Misli, ki jih izražajo učenci na vprašanja, so kaj plitve in pri nekaterih vprašanjih pa kažejo odgovori, da sploh ne mislijo nič. V tej trditvi je veliko resnice. Prepričal sem se sam že neštetokrat v tem, bodisi pri poučevanju, hospitiranju in nadzorovanju. Nemška naučna uprava je že leta 1908. prišla do tega spoznanja in je zato izdala naredbo, ki ostro obsoja vprašujočo učno obliko. Zahteva, da se opusti, ker ne ustvarja samodejnih uspehov ne v povzetkih obravnavane tvarine, ne v prednašanju, ne v računanju, ne v merjenju, ne v spisju. Vprašanja so največkrat taka, ki zahtevajo le kakšna dopolnila in kot taka daleč oddaljena od vzbujanja samotvorne duševne produktivnosti. Vprašanja nepripravljenih učiteljev pa so navadno tako plitva, da ne vzbujajo prav nikakršnega zanimanja, ne povzročajo nobene globlje misli, razsodnosti in uvidevnosti. Po značaju predmeta so obratno tudi lahko pretežka in zato neplodna. Učencem jemljejo pogum, jih duševno zmedejo. Imajo pa pred lahkimi to prednost, da vsaj v najprebrisanejših glavicah budijo pozornost. Kakšna naj bodo tedaj vprašanja? V kolikor smo še navezani nanja, tedaj naj bodo 1. umerjena otroški duševni zmožnosti; 2. zastavljena tako, da vzbujajo zanimanja in duševno produktivnost; 3. poženejo naj tok misli, kakor zahtevajo didaktiki; 4. bodo naj jasna, sestavljena iz znanih besed; 5. kratka, logično pravilna; 6. izgovorjena počasi in s primernim poudarkom; 7. določna in enostavna, da je mogoče nanje le en sam odgovor. Le na taka vprašanja mora misliti učenec, in če misli, tedaj pro- in reproducira, se pogloblja, širi si duševno obzorje, množi svoj duševni zaklad, skratka: odpira se mu razum. Vsikdar pa nam mora biti glavno načelo: samodejna duševna produktivnost! Doseči to pa nam bo le tedaj možno, ako se bomo ogibali vprašanj, pri katerih učenci prav malo ali nič ne mislijo. Takih vprašanj se ogibajmo tako, kakor vrag križa. K tem vprašanjem sodijo tudi ona, na katera odgovarjajo učenci le z »da« ali »ne«. Zanič so tudi vsa tista hlastajoča vprašanja, pravzaprav je zanič učiteljevo ravnanje, ki ne more počakati, da bi učenec nekoliko pomislil, preden more odgovoriti. Tako učiteljevo postopanje samo bega in meša učence. Ali naj vprašujočo obliko poučevanja opustimo, kakor smo opustili risanke s pikami? Ali naj jo potisnemo v kot, kakor smo storili s spisjem po vprašanjih in osnovah?

Popolnoma čez prag še ne moremo z njo; potisnimo jo le v kot, odkoder naj se oglaša le tedaj, kadar hočemo izvedeti za vzroke, posledice, učinke, sredstva in namene. Taka vprašanja bodo ohranila še svoj pomen, a vsa druga vprašanja in izprašujoča navlaka se lahko opusti.

Na mesto vprašanj pa postavimo na noge **p o z i v n o** učno obliko. Poziv veliko bolj usposoblja učence k samodejnosti ali samotvornosti, bodisi pri obravnavi nove učne snovi, bodisi pri ponavljanju že obravnavane tvarine. Učence je pozvati in ne izpraševati, da samostojno pripovedujejo, opisujejo, slikajo (schildern), drugi naj popravljajo, spopolnjujejo, razpredajo globlje, širše itd. Navsezadnje pa šele pride učitelj do poprave, ako le ne gre drugače.

* * *

N a z o r n i n a u k. Kakršno je razmerje med starši in otroki v družini, tako bodi razmerje med učiteljem in učencem. Kakor pozna mati vse otrokove misli in želje, se z njim veseli, z njim žalosti, tako ravnaj tudi učitelj. In kdo v družini stavi vprašanja? Ali ne otrok?! Materna gostobesednost ne stoji v ospredju, pač pa otroška. V šoli pa naj je narobe? Nikakor! Otroci naj stavijo vprašanja, otroci naj odgovarjajo — a ti učitelj le v o d i ves razgovor. Kadar pa zastane duševni polet, razmah, tedaj pridi učitelj z vzpodbudno besedo, kretnjo, mimiko. S formuliranimi stavki in knjižno slovenščino pa na tej stopnji ne ubijaj duševne čilosti otrok ter ne veži gibljivih jezičkov.

J e z i k o v n i p o u k. Zgled: Pesmico »Pridni in leni učenec« razblinjamo z vprašanji, kakor: Kakšen je pridni učenec, ker v šoli pazi na vsako besedo gospoda učitelja, ker se doma pridno pripravlja, ker v šoli dobro odgovarja, ker piše lepo naloge, ker je pripraven za vsako delo itd.

Vprašam: ali bi ne bil prisiljen učenec več misliti, ako bi ga pozvali: »Povej, kako spoznamo pridnega učenca!« Ali ne ubijamo z enim samim takim pozivom po več muh naenkrat? Pri obnovi berilnih sestavkov etične in lirčne vsebine, kakor tudi pri rekih in pregovorih omejimo do skrajnosti vprašanja, da ne izgube vsega čara.

V slovniškem pouku so vprašanja naravnost potrata časa! Vaje, vaje, vaje! V prvi vrsti ustmene, v drugi pismene. Ne vprašuj: kateri samostalniki so moškega, ženskega ali srednjega spola, ampak reci: Naštej mi nekaj samostalnikov moškega, ženskega in srednjega spola.

R a č u n s t v o. Primer: Trgovec kupi blaga za 2600 Din in ga proda za 3050 Din. Slede vprašanja: Je-li imel dobiček ali izgubo? Kako bomo to izračunali? Katero število bomo odšteli? Zakaj? Ali je dražje prodal kot kupil? itd. Vse to je velika potrata časa in zaviranje v samostojnem mišljenju v taki meri, da učenec brez učiteljeve pomoči ne bode v stanu v poznejšem življenju reševati samostojno najenostavnejših računov. Zato pa: pustimo, naj učenci rešujejo naloge brez vprašanj, t. j. samostojno.

Isto načelo naj velja za geometrijski pouk.

Zgodovina. Ne stavimo vprašanj po posameznih junaških dejanjih ter lastnostih različnih zgodovinskih osebnosti, temveč pozovimo učence, da pripovedujejo samostojno, opisujejo, naštevajo vse to, o čemer so se učili. Zgled! Rimljani v naših pokrajinah. Po obravnavi slede vprašanja: Kaj so ustanovili Latinci okoli slavnega Rima? Kje so to državo razširili? Kdo se je nekoč navalil na naše kraje? itd. itd. Vsem takim brezplodnim vprašanjem pa se izognemo s pozivom: Pripoveduj o Rimljanih v naših pokrajinah!

Pri **zemljepisnem** pouku ne izvablaj iz učencev malenkostne podrobnosti. V prostem govoru naj ti podajo zaokrožene slike o pokrajini, državi, skupini gorovja, vodovja itd. Čitajo naj raz zemljevid!

Prirodopisje. V prirodopisju razvijamo z vprašanji le biološke zakone, sicer nam pa tudi ta predmet nudi v izobilju gradiva za samostojno opazovanje, opisovanje ter pripovedovanje. Pri ponavljanju in utrjevanju bioloških zakonov opustimo vprašanja in tudi v tem slučaju pritegnimo učence s pozivi, kakor: Opiši mi krta in njegovo življenje! k intenzivnejšemu mišljenju.

V **fizikalnem** pouku bomo sicer res težko shajali brez vprašanj. Pa vprašanja po vzrokih in učinkih so, kakor smo že uvodoma rekli, celo prav umestna. Pri tem pouku moramo iti celo tako daleč, da vzbudimo v učencih tolikšno zvedavost, da si bodo sami stavili vprašanja na prirodne pojave ter jih skušali reševati. Pri obnovi pa mora tudi pri tem predmetu stopiti vprašanje v ozadje. Pozvali bomo učence: Opiši ves poizkus, navedi učinke in razloži jih! Tu sta vprašanji: zakaj, zato — kardinalni točki, okoli katerih se suče ves fizikalni pouk.

Risanje in pisanje. Tudi pri teh dveh predmetih bi se dalo marsikaj navesti, kako bi s primernimi pozivi uspešnejše opozarjali na bistvene znake predmetov in poteze črk. Zgled: Pred učence postavim kocko, ki naj bi jo narisali. Učence pozovem, da si jo ogledajo, rekoč: Oglejte si kocko natančno! Ko se to zgodi, pozovem tega ali onega: Povej mi vse znake in lastnosti te kocke! Ali pri pisanju: Napišem veliki M. Oglejte si to črko! Imenuj mi sestavne dele! Vse tedaj kratko in jedrnato. Smoter vsake ure in vsega našega šolskega dela, vsake besede bodi: Kar le moč veliko samostojne duševne produkcije!

* * *

Izpraševanje za rede pa naj se v ljudski šoli opusti. Sedaj, ko izdajamo šolska naznanila samo dvakrat na leto, ima vsak učitelj toliko časa, da v petih mesecih lahko temeljito spozna posamezne učence po njihovih zmožnostih in je šolski obisk že toliko urejen. Oni, ki pa se takemu zapravljanju časa nikakor odreči ne more, kaže, da ne umeva povsem svoje odgovornosti polne naloge. O njem se tudi lahko sodi, da se na pouk ne pripravlja pravilno in redno. Končam z željo: Da bi taki učitelji bili samo izjeme! V to pomozi Bog!

Odštevanje navadnih ulomkov.

(Učna slika za VI. razred.)

Milko Jeglič.

I.

Ponavljjanje: [Na tablo napišem $\frac{7}{8} + \frac{5}{8} =$]. Kakšno število je prvi sumand in kakšno drugi? (Navadni ulomek.) Računska vrsta? (Seštevanje) ali (adiranje). Računaj! (osmine; 7 in 5 je 12; torej je $\frac{12}{8}$) to je ($1\frac{4}{8}$ ali $1\frac{1}{2}$). Kako smo izračunali? (Števce seštel, imenovalce pa obdržali.) Zakaj? (Ker je bil imenovalce obeh ulomkov 8.) Kako bi pa sešteval ulomke z različnimi imenovalci, n. pr. (. . .) ali pa mešana števila, n. pr. (. . .) Povej torej pravila za seštevanje navadnih ulomkov!

Priprava: [Na tablo napišem $8\text{ K} - 5\text{ K} =$ 8 jabolok — 5 jabolok =
 $8\text{ hl} - 5\text{ hl} =$ 8 tisoč — 5 tisoč =]

Računska vrsta? (Odštevanje) ali (subtrahiranje). Kakšna števila? (Imenovana števila.) Računaj! Diferenca je torej (tudi imenovano število).

Napoved smotra: [Na tablo napišem $\frac{8}{9} - \frac{5}{9} =$]. Čitaj! Računska vrsta? Kakšno število minuend (navadni ulomek) in kakšno subtrahend (tudi navadni ulomek). Smo se li že učili odštevati ulomke? (Ne!) Pazite!

Podavanje: Iz katerih delov sestoji vsak ulomek? Kaj je števec, kaj imenovalce? In kaj pravzaprav vsak ulomek? (Imenovano število.) Kako torej še lahko napišem vsak ulomek? Dobro, napišimo torej tudi naša 2 ulomka! Pridi in napiši! ($8\text{ devetin} - 5\text{ devetin} = 3\text{ devetine}$.) Kakšna števila imamo torej sedaj? Izračunaj! Diferenca ima torej (isto ime kot minuend in subtrahend). Napišimo pa naši števili v obliki navadnih ulomkov. Čitaj! Poudari, kar se ti zdi potrebno! Oglejmo si ta dva ulomka! Kaj opaziš? (Isti imenovalce = 9.) Kako bi izračunal, ko bi bilo tu mesto »minusa« »plusa«? No, kako bomo pa odšteli? (Napišemo ulomkovo črto z imenovalcem 9.) Računaj! ($8 - 5 = 3$). Je torej ($\frac{3}{9}$), to je ($\frac{1}{3}$).

Združitev: Ponovimo! Kaj smo se učili danes? (Odštevanje navadnih ulomkov.) Kakšne ulomke smo odštevili? (Z istim imenovalcem.) Kako jih pa seštevamo? Združimo in primerjajmo obe pravili! Ponovi! Ponovi!

Vaje: a) $\frac{8}{9} - \frac{2}{9} = \frac{13}{15} - \frac{8}{15} =$ itd. [pismeno] } (Ev. uporabne naloge.)
b) $\frac{8}{9} - \frac{2}{9} = \frac{13}{15} - \frac{8}{15} =$ itd. [ustno] }

II.

Priprava: [Na tablo napišem $\frac{3}{4} + \frac{2}{3} =$]. Čitaj! Računska vrsta? Kakšna števila? (Navadni ulomki) in sicer (z različnimi imenovalci.) Računaj! Najprej (skupni imenovalce) je (12); pretvarjaj (4 v 12 je 3 krat; 3 krat 3 je 9; je $\frac{9}{12}$); drugi sumand (. . .) itd.

Napoved smotra:

Podavanje: Kako bi pa odšteli? [Napišemo na tablo $\frac{3}{4} - \frac{2}{3} =$]. Najprej (skupni imenovalce) itd. Kakšne ulomke si odšteval? (Z različnimi imenovalci.) Pravilo? Ponovi! In kako seštevaš?

Združitev: Združimo in primerjajmo! Ponovi! Ponovi!

Vaje: a) $\frac{11}{8} - \frac{2}{9} = \frac{17}{20} - \frac{3}{5} = \frac{13}{8} - \frac{3}{10} = \text{itd.}$ [pismeno] (Ev. upor.)
 b) $\frac{11}{8} - \frac{2}{9} = \frac{17}{20} - \frac{3}{5} = \frac{13}{8} - \frac{3}{10} = \text{itd.}$ [ustno] } naloge.)

III.

1. Priprava: [Na tablo napišem $7\frac{1}{2} + 4\frac{2}{3} =$]. Kakšna števila? (Mešana števila.) In ulomki? (Z raznimi imenovalci.) Moramo torej (pretvoriti ulomke na ulomke s skupnim imenovalcem,) ki je (6). Pretvarjaj! Sedaj pa (seštevamo), pričnemo navadno (pri ulomkih), včasih pa tudi (pri celotah); kdaj? Računaj! Pravilo! Ponovi!

Napoved smotra:

Podavanje: [Na tablo napišem $7\frac{7}{11} - 4\frac{5}{11} =$]. Računska vrsta? Kakšna števila? Kako boš odšteval? Računaj!

2. Priprava: Izračunaj sledeče:

3	35	
↘ mesece	↘ dni	Kje smo začeli odštevati (pri
— 1 mesec	19 dni	dnevih), torej (zadaj).
2 meseca 16 dni.		In kako boš računal torej to-le:

Napoved smotra:

Podavanje: $7\frac{1}{8} - 3\frac{3}{8} =$. Moramo pričeti (zadaj). Kaj vidiš? (Ne moremo; zato vzamemo od minuenda 1 celoto in jo zdrobimo, kakor prej mesec na dneve.) Odštevaj torej sedaj! ($6\frac{4}{8} - 3\frac{3}{8} = 3\frac{1}{8}$) to je ($3\frac{1}{4}$).

Združitev: Kako torej odštevamo mešana števila? Ponovi!

Vaje: a) $5\frac{9}{14} - 2\frac{5}{14} = \text{itd.}$ c) $5 - 2\frac{5}{8} = \text{itd.}$

b) $6\frac{7}{10} - 1\frac{1}{10} = \text{itd.}$ č) $4\frac{3}{8} - 2\frac{7}{8} = \text{itd.}$

Uporaba: Razreševanje raznih uporabnih nalog (v zvezi s seštevanjem).

Na tabli nastane sledeča slika:

I. $\frac{7}{8} + \frac{5}{8} = \frac{12}{8} = 1\frac{4}{8} = 1\frac{1}{2}$	$8 \text{ K} - 5 \text{ K} = 3 \text{ K}$
$\frac{3}{8} + \frac{7}{8} = \frac{10}{8} = 1\frac{2}{8} = 1\frac{1}{4}$	$8 \text{ hl} - 5 \text{ hl} = 3 \text{ hl}$
$2\frac{5}{8} + 4\frac{3}{8} = 2\frac{8}{8} + 4\frac{3}{8} = 6\frac{8}{8} = 7\frac{1}{4}$	$\frac{8}{9} - \frac{5}{9} =$
$8 \text{ jabolok} - 5 \text{ jabolok} = 3 \text{ jabolka}$	$8 \text{ devetin} - 5 \text{ devetin} = 3 \text{ devet.}$
$8 \text{ tisoč} - 5 \text{ tisoč} = 3 \text{ tisoč}$	$\frac{8}{9} - \frac{5}{9} = \frac{3}{9} = \frac{1}{3}$
$(8.000 - 5.000 = 3.000)$	

Pravilo: Ulomka z istim imenovalcem odšteješ, če odšteješ samo števca, imenovalec pa obdržiš neizpremenjen.

II. $\frac{3}{4} + \frac{2}{3} = \frac{9}{12} + \frac{8}{12} = \frac{17}{12} = 1\frac{5}{12}$ $\frac{3}{4} - \frac{2}{3} = \frac{9}{12} - \frac{8}{12} = \frac{1}{12}$

Pomni: Predno ulomke odštevaš, jih razširi na skupni imenovalec!

III. $7\frac{1}{2} + 4\frac{2}{3} = 7\frac{3}{6} + 4\frac{4}{6} = 11\frac{7}{6} = 12\frac{1}{6}$	3	35
$7\frac{7}{11} - 4\frac{5}{11} = 3\frac{2}{11}$	↘ mesece ↘ dni	
$7\frac{1}{8} - 3\frac{3}{8} = 6\frac{4}{8} - 3\frac{3}{8} = 3\frac{1}{8}$	— 1 mesec 19 dni	
	2 meseca 16 dni.	

Pravilo: Mešana števila odštevaš tako kakor mnogoimenska števila!

Pomožnošolski otrok.¹

(Iz predavanj pri ljubljanski podružnici Slomškove zveze. — A. Lebar.)

I.

Ko v zgodnji pomladi naznanjajo prvi pomladni glasilci njen prihod in vstaja iz zemlje novo življenje, ko milijoni zelenih kali kipe iz ozke ječe in oživljajoči solnčni žarki zbujaajo vso naravo, ko povsod, tudi v najgloblji dolini priklje prva nežna rastlina: v tem času še ni dogospodarila kruta zima. V hladnih nočeh razgrne ledena slana svojo kopreno, hoteč uničiti mlado življenje. Njena belina tekmuje z belino prvega pomladnega cvetja. V njenem ledenem objemu povesi cvetje nežne glavice in zmagoslavcu zaigra nasmeh na ledeno-mrklem zimnem licu.

Vendar nekaterim teh zgodnjih kali ne seže ledeni dih do mozga. Gorkim solnčnim žarkom se posreči, razplamteti ugasujoče življenje; a žal, »pala je, pala slanica«. Iz upapolne kali se razvije le pohabljen rastlina, ki le s težavo kljubuje prirodnim pojavom in se žalostno ozira po zavetju in tuji pomoči.

Tudi na kamenitih tleh in v večni senci visokih gorâ, kamor se nikdar ne prikrade blagodejni solnčni žarek, tudi tu si upa pogledati v svet mlado življenje. Pa kakšno je to življenje? Usoda ga je omejila z razmerami, ki ne odgovarjajo njegovemu razvoju in pod neizprosni pritiskom teh razmer usiha mlado življenje ter se, komaj pričeto, že nagiblje svojemu koncu.

Z isto trdoto in na enak način vplivajo eksistenčne razmere na razvoj človeškega življenja. Tudi tu naletimo na marsikoga, ki mu je v mladih letih manjkalo luči, zraka, toplote, ki mu je težka bolezen razrahljala nežni organizem, ki se je pozneje le za silo in na pol razvil.

Oživljajočemu solncu ni dano, da bi si izbiralo svoja pota. Tudi ne more vsemu stvarstvu istočasno naklanjati svojih dobrin, niti istih enakomerno razgrinjati po celi zemlji. Svoje, od Stvarnika določene poti se drži in umirajoča kal se more le veseliti, ako jo doseže solnčni žarek s svojim oživljajočim poljubom, ki ji vlije novega življenja.

Človeštva najidealnejša vrednota je v zmožnosti, omiliti trdoto življenske usode in sipati žarke ljubezni in usmiljenja v najtemnejše kote človeškega življenja; poiskati oddaljena torišča skrite revščine in bede; pomagati slabotnim in jih voditi s krepko roko do samozavesti, ki jim je potem nadaljnja vodnica na življenski poti in ponižati se v plitvine nerazvite ali le slabo razvite človeške duše. Ne goli slučaj, sveta zavest dolžnosti, da more koristiti z ljubeznijo in usmiljenjem, naj vodi milo in rešujočo roko pri njenem delu; zato tudi to delo smelo pričakuje višje pomoči.

Eno stoletje že skoro se obrača ljubezen in usmiljenje tudi k nesrečnežem, ki jih je narava obdarila le s slabotnimi duševnimi močmi. Prvi povod za to je bila potreba, odbrati bedne, ki jim je narava že od

¹ Viri: Frenzel: Handbuch des Hilfsschulwissens, Fuchs: Schwachsinnige Kinder. Ihre sittliche, intellektuelle, soziale und wirtschaftliche Rettung. Raatz: Dein Sorgenkind. Förster: Erziehung und Selbsterziehung.

rojstva sem odredila glavno in najvažnejšo človeško zmožnost, razum, in jih spraviti v zavode, ki se tako brez premisleka pogosto izgovarjajo v zasmehljivem ali zaničljivem tonu — blaznice, dasi pretrse to ime človeka vselej, ko primerja sebe s sirotnimi prebivalci tega zavoda.

A kaj naj z otroki? Človekoljubje se je ustavljalo, uvrstiti te otroke med odrasle v blaznice, zlasti še, ker je prevladalo mnenje, da se jim more s primerno oskrbo, vzgojo in s poukom zagotoviti prijaznejše življenje. To mnenje je postalo prepričanje, ko sta se splošna in skrbstvena pedagogika uverili o dejstvu, da obstoja pri mnogih duševna slabost, ki je manjša kakor pri popolnih blaznežih in se da v nekaterih smereh celo izobraziti, četudi nikdar ne doseže normalnega razvoja. Tako se je zavzela ljubezen, ko je svojo polno mero naklonila le malo zmožnim, v zadnjih petdesetih letih za slabiče, ki jih Nemci prav primerno imenujejo »Schwachsinnige« (od *sinnen* = *denken*), ali Čehi »slabomiselný«. Stremljenje, slabomiselnosti privedi do človeka vrednega življenja v socialni družbi, to stremljenje je po vseh državah na višku. Intenzivno zanimanje za to panogo vzgojnega dela pa utemeljuje prepričanje in izkušnja, da si morejo taki otroci prilastiti lepo množino intelektualnega in moralnega razumevanja, ki jim omogoči primerno eksistenco v družabnem življenju.

Pedagogika slabomiselnih se je marljivo in z ljubeznijo oklenila svojega dela. Ni pa se čuditi, da se pri mnogovrstnosti slabomiselnosti niso kratkomalo mogle izslediti splošne smernice in da znanost le korakoma prihaja do značilne splošnosti. Kakor se ne more postaviti meje med svetlobo in temo, istotako nimamo točne razmejitve za absolutno normalnost, delno slabomiselnost in za težje slaboumje. Zaradi tega tudi ni popolne sklepčnosti o ravnanju s takimi otroki, o enotnem smotru njihove vzgoje, o izbiri učne snovi, o metodiki pouka in tudi ne o enotnih sredstvih pri vzgoji in pouku. Ni poudarjati tega dejstva s stališča kritika, ampak z ozirom na potrebo, da vsak učitelj, ki se posveti temu delu, prevzame tudi opazovanje in raziskovanje posameznih slučajev v svojem področju, zbira izkušnje ter jih po načinu eksperimentalne pedagogike z vsem komentarjem ohrani svojemu nasledniku. Morda se tudi kakšna izkušnja pokaže za nerabno in pomotno. Saj tudi starši, brez potrebnega znanja o vzgoji, ki bi bila takemu otroku primerna, niso najboljši vzgojitelji. Res je pač, da jim je pri tem zvezda vodnica očetovska in materinska ljubezen, ki jih vodi preko marsikaterega prepada pri vzgoji. Vendar tej ljubezni običajno manjka konsekvence, ki je začetek in konec vse vzgoje. Zato je v interesu otrok, učiteljev-vzgojiteljev in strokovne pedagogike, da se mnenja in izkušnje izkristalizirajo in pripomorejo do enotnih pravcev v tej panogi.

Z ozirom na to, da je javnost do gotove meje soodgovorna za nezdrave razmere v socialnem življenju, je dolžna z vsemi razpoložljivimi močmi sodelovati pri zopetni upostavitvi socialnega reda, zlasti pri vzgoji in pouku teh socialno manjvrednih bitij, da se jim na ta način oddolži, kar jim je z ohlapnostjo svoje morale in z brezbriznostjo za

njene izrodke škodovala. Kdor pa se ne da prepričati o potrebi tega socialnega dela, naj se spomni na besede Zveličarjeve, ki jih čitamo pri Sv. Luki v V. poglavju, 31. vrsta: »Zdravi ne potrebujejo zdravnika, ampak bolni.« Ta zdravnik pa v našem slučaju ne more držati rok križem, češ, saj ne more pomagati temu bednemu, ampak gledati mora na vzvišeni smoter. Tu je treba »ločiti srebro od žlindre, da se naredi lepa posoda,« kakor čitamo v Knjigi pregovorov, 25. odst., 4. vrsta: iz neznatnih in nezmožnih otrok je izobraziti koristne člane človeške družbe.

Verski, moralni, socialni, gospodarski in narodni nagibi nas silijo, da porabimo svoje najboljše moči za rešitev bednih slabičev.

II.

Kratek pregled razvoja pedagogike v korist manjnadarjenih.

Pedagogika slabomiselnih, slabonadarjenih, manjnadarjenih je otrok zadnjih 80 let. Stoletja starega in srednjega veka, ko so te neboljence spoznali za državo in javnost škodljive, ta stoletja so pač tu pa tam obrnila pogled na te slabiče, pravega razumevanja in globljega čuvstva zanje pa v teh časih ni bilo opaziti. Le polagoma se je razjasnilo umevanje za žalostno resničnost psihične in fizične abnormalnosti in tedaj se je na mestu trdega nerazumevanja in pogosto tudi temnega praznoverja pojavilo sočutje. Velik korak v napredku kulture je bil storjen, ko so jeli slaboumne in bebce pobirati s cest, da jih ločijo od družbe, ki ni imela zanje drugega kot zlohoten smeh in jih je izkoriščala za svojo zabavo. Njih beda ni bila več tako javna, četudi se jim ni moglo nuditi posebnih ugodnosti. Šele zadnja desetletja pred vojsko, ki so v miru gojila duševno kulturo in omogočala zaradi naraščajočega blagostanja vsem humanitarnim napravam nepričakovan razmah, ta desetletja so razkrila podrobnejše posebnosti v duševni abnormalnosti in jim nudila tudi pedagoško oskrbo.

Težje abnormalni so bili torej prej deležni oskrbe, pozneje šele so prišli lažje abnormalni na vrsto. To misel pa je spremljal velik socialni pokret sploh, ki je rodil celo vrsto podobnih človekoljubnih idej in je končno povzročil tudi pomožnošolsko gibanje. To pa je vplivalo na vse sorodne panoge, da moremo pomožno šolstvo smatrati le kot del skrbstvene pedagogike, ali kakor je zaradi zdravstvenega sodelovanja znana pod imenom zdravstvena pedagogika. Po tem časovnem razvoju se deli ta pedagogika v štiri dobe:

1. oskrba težje slaboumnih, pred l. 1864;
2. začetek pomožnošolskega pokreta 1864—1881;
3. razmah pomožnošolske ideje 1881—1903;
4. vpliv tega razmaha na sorodne panoge od 1903 dalje.

Pred 1864.

V tujih državah so kmalu po začetku preteklega stoletja spoznali potrebo, ustanavljati zavode za težje slučaje slaboumja. V teh zavodih

so našli bebci, nezmožni katerekoli oblike, slaboumni, epileptični, zlasti pa taki, ki so potrebovali najnavadnejše telesne oskrbe, svoj dom ponajveč za vse življenje. Ti zavodi so nastali največ po iniciativi privatne dobroteljske blagih človekoljubov. Zaradi notranjega ustroja in zaradi značilnih gojencev teh zavodov pravzaprav ni smatrati za predhodnike pomožnih šol. Vendar se ustanovnikom in vzdrževalcem ne more odreči zasluge, da so, spoznavši potrebo zavodov, krenili nova pedagoška pota pri oskrbi svojih gojencev. Zaradi tega jih pedagoška zgodovina imenuje ustanovnike pomožnošolske pedagogike.

1864—1881.

Skupna vzgoja in skupni pouk v ljudski šoli sta mnogo trpela, dokler so duševno zaostali otroci pohajali z zdravimi skupno v šolo. Čim bolj se je izpopolnjevala skupna vzgoja in normalni šolski pouk, tem bolj so postajale očite lažje abnormalnosti nekaterih otrok, ki so jih spričo hitrega ali vsaj normalnega napredka drugih smatrali za oviro pri pouku. Težave, ki so se pri tem pokazale, so bile vzrok, da so se duševni slabši ločili od normalnih. S posebnim pospeševalnim poukom so skušali pri pouku slabo napredujoče otroke po preteku nekaj časa zopet uvrstiti nazaj v ljudsko šolo. Uspeha pa ti poizkusi niso imeli.

Težave pri pouku nadarjenih in malonadarjenih so bile začetek in so še dandanes vzrok za posebno pomožnošolsko delo. Najbolj so se te težave kazale v popolno organiziranih šolah. Ker so se pa pojavljale pri učencih razne starosti in v različni meri, je bil začetek pomožnošolske ideje zelo nejasen, zlasti pa smoter in pot silno negotova.

Istočasno kakor v ljudskih šolah so tudi po zavodih spoznali, da tudi tam slaboumni otroci niso vsi enaki. Delo zavoda se je moralo razcepiti: v samo oskrbo, v vzgojo in za boljše tudi v pouk. Od dveh strani se je torej delalo za življensko izobrazbo slaboumnih in te zahteve so uvaževali vzgojitelji, zdravniki in javne oblasti. Seveda je bilo razumevanje praktičnih zahtev jako različno. Dve pedagoški stremljenji sta tekmovali: prvo v prid normalnim, ki zaradi vnanjih vzrokov niso mogli slediti pouku, drugo v prid slabonadarjenim, ki so zaostajali zaradi duševne slabosti. Tedaj se namreč ni še strogo ločila duševna zaostalost od vnanje, povzročene zaradi slabega obiska. Zato so mnogi učitelji zahtevali za vse te otroke nekakega pospeševalnega pouka, ki naj jih čimprej usposobi za zopetni vstop v ljudsko šolo. Praktični vzgojitelji in učitelji pa so dokazali, da slabonadarjenim ne koristi nikak pospeševalni pouk. Duševne slabosti namreč ni mogoče odpraviti ali ozdraviti, ampak le s posebnim poukom toliko izboljšati, da morejo otroci kdaj sebi in družbi koristiti s svojim delom.

1881—1903.

Ko je pomožnošolska ideja stopila s svojimi zahtevami pred javnost, so se ji stavile nasproti razne ovire:

1. V pedagoških in laičkih krogih ni bilo jasnosti v razločevanju med slabonadarjenimi, težje slaboumnimi in onimi, ki le zaradi vnanjih vzrokov zaostajajo v razvoju.

2. Zaradi hujskanja nerazsodne javnosti, ki si ni vzela časa, da bi proučila namen in bistvo pomožne šole, so se starši branili pošiljati otroke v pomožno šolo, češ, da jih javnost zasmehuje kot tepce.

3. Nastalo je veliko pomilovanje teh otrok, ker jih izločuje ljudska šola. Javnost je smatrala za krivico, da se tem slabičem odreka pouk z drugimi otroki, češ s tem se jim vtisne pečat manjvrednosti za vse življenje.

Te ovire so bile vzrok, da je pomožna šola za enkrat — javnosti in staršem na ljubo — res poizkusila zadovoljiti starše in javnost s tem, da je s polno paro vlivala ubožcem raznovrstnih znanosti v glavo. Ko je bil navidezno dosežen smoter tega pospeševalnega pouka, ko je namreč pomožna šola napolnila glave teh slabičev in so se vrnili v ljudsko šolo, se je izkazalo, da s tem, tako težko natrpanim materialom ne vedo kaj začeti. Tudi so bile zaradi tega prisilnega dela duševne moči teh otrok tako izrabljene in izčrpane, da o kakem sodelovanju pri ljudskošolskem pouku ni bilo govora.

S tem je bilo že odgovorjeno na vprašanje: »Ali se morejo otroci s pomožne šole uvrstiti nazaj v ljudsko šolo?« V podkrepitev tega odgovora so strokovnjaki navedli še sledeče dokaze:

1. Z ozirom na fiziološka dejstva je dokazano, da nimajo ti otroci zaradi nezadostnega duševnega in telesnega razvoja one krepke odporne sile, ki jo rabijo v tekmi s svojimi normalno razvitimi tovariši.

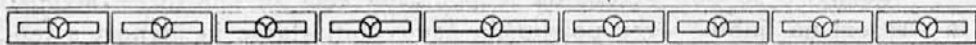
2. Praktično - pedagoško delo je sililo k primerjanju smotra, ki so ga dosegli otroci v pomožni šoli, s smotrom ljudske šole. Pokazalo se je, da je bilo mogoče uvrstiti otroke, ki so se vračali s pomožne šole v ljudsko šolo, v razred za 2 leti nižje od onega, ki ga je otrok obiskoval v pomožni šoli, četudi je v razmerah pomožne šole še tako dobro uspeval. Pokazalo se je, da so otroci s pomožne šole v ljudski šoli zopet nazadovali, ker niso mogli slediti skupnemu pouku, kar je tudi dokaz, da si pomožna šola nikdar ne prisvaja normalnih otrok. Te izkušnje so obenem tudi svarilo, da se s slabonadarjenimi ne sme eksperimentirati, ker to ne odgovarja vzgojnemu stališču niti ljudske, niti pomožne šole.

3. S psihološkega stališča je zopetna uvrstitev otrok s pomožne šole v ljudsko šolo nemogoča; kajti logična posledica je, da otroci s katerikoli inteligenčnim defektom potrebujejo drugačnih sredstev za svojo izobrazbo kakor povsem normalni. To izobrazbo pa jim more nuditi le šola z omejenim učnim načrtom, z malim številom učencev na posameznih stopnjah, z individualnim poukom s posebnimi metodami. Taka šola pa je pomožna šola, ki je nalašč organizirana za to delo.

Prvotno stremljenje pomožne šole, pomagati slabonadarjenim in slaboumnim istočasno in z enakimi sredstvi, se je izkazalo za nemogoče. To dvojno delo se je ločilo tako, da je pomožna šola izvedla samostojno organizacijo v korist slabonadarjenim. Smotri, ki jih je s tem dosegla, so

bili merodajni, da je prepričala vzgojitelje, starše in javnost o svojem resnem in koristnem delu. Od tedaj je pomožnošolska ideja jela vstajati. Njenemu razvoju pa je zlasti mnogo koristil socialni razmah zadnjih 40 let. Družabno čustvovanje za vse bedne, nesrečne, oškodovane, ogrožene in padle se je vzbudilo vsepovsod. V nekaterih državah je našlo izraza v socialni zakonodaji in splošni državni oskrbi, pri kateri je prejkoslej sodelovala tudi privatna dobrodelnost. Tudi znanost in umetnost sta sodelovali pri podrobnem in globljem razvoju splošnega socialnega čustvovanja in razumevanja.

(Konec prihodnjič.)

Iz moje beležnice.

Janko Polák.

(Konec.)

Zelo zanimivi pojavi za učence in učenke so tudi: sekanje robov in krajsanje, zoževanje, sekanje in upogibanje ploskev.

Sekanje robov in krajsanje, zoževanje, sekanje in upogibanje ploskev opazujejo učenci in učenke najlažje ob knjigi, vratih, oknih itd.

Če vzameta učenec in učenka v roke knjigo in si jo ogledata, vidita takoj, da sta obojni strani in listi medseboj enako široki in dolgi. Če pa postavita predse odprto knjigo, se jima kaže čuden prizor, t. j. sprednja stran odprte knjige je videti zdaj ožja, zdaj širja — to je zavisno od lege predmeta in pozicije opazovavca — zdaj višja, zdaj nižja od zadnje. In isto, kar smo povedali o sprednji strani, velja tudi o zadnji. Trdim pa iznova, da je tudi za to opazovanje treba mnogo in različnih vaj, n. pr. na oknih, vratih, zabojih itd.

Kar se pa tiče opazovanja upogibanja ploskev, opazujemo to še najlažje na dolgih rastlinskih listih, ročkah pri različnih posodah itd. Tu pride takozvano sekanje robov še posebno karakteristično do veljave. A da učenci in učenke ta nauk razumejo, je treba mnogo in intenzivnega opazovanja na različnih predmetih.

6.

In sedaj še nekoliko besedi o senci.

Na vsakem predmetu razločujemo dve vrsti senc, t. j. ono, ki jo opazimo na oni strani predmeta, ki je obrnjena od svetlobe, in pa ono, ki nastane na podlagi, na kateri stoji (leži) predmet. Prvo imenujemo lahko glavno (lastno, telesno) senco, drugo pa stransko (pada-jočo) senco. Senci sta za izrazitost predmetov velikega pomena; zakaj šele potom zaznamovanja senc dobi predmet jasne in določene oblike, t. j. postane skica, risba, slika plastična ali dvignjena iz ravnine.

Oblika sence je v najožjem stiku z obliko predmeta, ki dela senco, pa tudi z obliko in lego ploskve, na katero senca pada. In zaradi tega ni

nemogoče iz smeri sence sklepati na lego ploskve, na katero senca pada, zakaj senca se vzpenja po formah ploskve, na katero pada, in se formam teh ploskev popolnoma prileže, t. j. se jih takorekoč oprime.

Seveda, če bi učencem in učenkam o vsem tem samo govorili in jim ničesar ponazorili in jim ne veleli, da naj tudi sami delajo, t. j. prekušajo, no, potem bi naš nauk ne imel dovolj uspehov.

Učenci in učenke morajo sami videti: a) v katerem slučaju je senca enaka obliki in velikosti predmeta, ki jo dela, b) kako pade senca pri stojčih drogovih, c) kako pada senca pri drogovih, ki so naslonjeni, č) kako pada senca pri naslonjeni lestvici itd.

Šele iz takih in podobnih vaj razvidijo učenci in učenke pomen sence in spoznajo, da je predmet brez sence takorekoč mrtev, da ga oživi šele senca in da je zaradi te življenske moči, ki jo daje senca predmetu, ona skoraj tako važna, kot predmet sam in da ji moramo zaradi tega ob skiciranju, risanju in slikanju posvečati vso ono skrb, kakor predmetu samemu, t. j. treba jo je od vseh strani in natanko opazovati, pa tudi skicirati, risati in slikati. Vobče pripominjam, da naj risalec ne bo preblizu predmeta; najmanjša razdalja naj bo dva- do trikrat toliko kakor je največji premer motiva. Dober nasvet je, da prični pri perspektivnem risanju vselej s pokončnimi črtami, in sicer z onimi, ki so očem najbližje. Nato preceni ali primerjaj lego, razdaljo in velikost drugih črt in posebno previdno še kote z obzornico. Končno naj omenim še nekatere druge malenkosti, ki pa so za umevanje nauka o perspektivi velikega pomena.

Predvsem moramo pri skiciranju, risanju in slikanju paziti na širino robov, t. j. da tudi robovi — bodisi ravni, bodisi okrogli itd. — niso povsod enako debeli (široki). Zelo nazorno pokažemo učencem in učenkam vse to: a) na kakem zaboju, ki ima precej debele deske, b) na krogu, ki mu urišemo manjši krog s kako črno barvo, da dobimo kolobar, ki jasno odseva od črnega, t. j. urisanega kroga, in potem ta krog obračamo iz frontalne lege proti levi in desni strani itd. Važno je, da dopovemo učencem in učenkam, da določimo tudi v okrajšanem in zoženem, t. j. v perspektivnem kvadratu (pravokotniku) sredino z diagonalama.

Tudi moramo učencem in učenkam dopovedati, da so telesa valjaste oblike v vsaki legi razpolovna, t. j. taka telesa se dajo v vsaki legi s črto polovičarsko deliti v dve simetrični polovici.

Še nekoliko praktičnih nasvetov, preden končam.

Pri sliki določujmo najprej celoto v glavnih črtah in potem dovršujemo v posameznostih.

Če opazujem grmovje in drevesa od daleč, se nam vidi grmovje in se nam vidijo drevesa nekake polne mase. A čim bolj se tem masam bližamo, tem bolj se nam začno prikazovati v svoji resnici, t. j. zdaj zapazimo deblo, zdaj jase v kroni, daj veje, zdaj listje itd. Risar in slikar, ki pa vsega tega ne opazuje natanko, skicira, riše in slika tudi

grmovje in drevesa v različnih razdaljah vedno v eni in isti maniri, kar pa nikakor ne odgovarja zahtevam perspektive, t. j. da so predmeti čim dalje od nas tem manj jasni (razločni).

Posebne težkoče prizadenejo temu ali onemu svetloba, senca, jase, deblo in veje v grmovju in v drevesih.

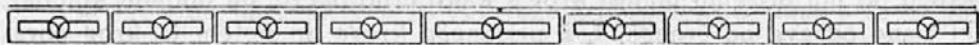
Zelo dobra vaja v določevanju za vse to je **mežikanje z očmi**, t. j. učenec in učenka se naj postavita v primerno (ne premajhno in ne preveliko) razdaljo od drevesa (grma) in naj nekoliko časa mežikata z očmi; izprva hitro, pozneje pa vedno bolj počasi in končno naj gledata v drevo (grm) samo z malce odprtimi očmi. Taka vaja prikazuje učencem in učenkam v drevesni kroni (grmu) svetle in temne lise, jasno in modro nebo mnogo izraziteje, nego pa ogledovanje s popolnoma odprtimi očmi; in kar opazujejo in vidijo očenci in učenke izraziteje, to bodo tudi lepše skicirali, risali in slikali.

Kadar si učenec in učenka sestavljata skupine, ki jih nameravata skicirati, risati, slikati, morajo biti te skupine naravne, t. j. skupina mora nuditi to, kar nudi v skupini tudi narava pod milim nebom, t. j. pes ne sodi na drevo, in ptiček ne pred pasjo hišico na verigo itd.

Pokrajini naj se učenec in učenka ne lotita — po naravi — prej, preden si potom skiciranja, risanja in slikanja po lepih podobah in razglednicah nista pridobila mnogo, mnogo vaje.

Opomba. Večina beležk, po katerih sem izdelal tudi pričujočo razpravo, je posnetih po prof. J. L. Rodtu. (Vidi »Slov. Učit.« str. 112, št. 7, 1921.) Ker se sklicujem tuintam na svoje beležke iz risanja in slikanja, opozarjam na »Slov. Učit.« 1921, št. 2.—7. Pis.

Dostavek uredništva. Ker je omenjeno Rodtovo knjigo zaradi slabih valutnih razmer morda težko dobiti, priporočamo za začetnike še praktično in z obilnimi risbami opremljeno knjigo »Perspektive nach der Natur« (A. Gruber, Ravensburg). Nedavno jo je imela na prodaj (za 15 Din) Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.

O zaščiti dece in mladine.

Janko Kramer, učitelj v Celju.

Pustite male k meni!

Leta 1908. se je ustanovilo v vsakem sodnem okraju naše širne domovine društvo za varstvo in oskrbovanje otrok.

Namen društva je, pobrigati se za one zapuščene, zanemarjene, izprijene, osirotele in pohabljenе otroke, za katere se dosedaj navadno nihče ni zmenil, ki po dosedanjih skušnjah postanejo, ko odrastejo, prava nadloga za človeško družbo, a bi se jih lahko rešilo, ko bi kdo pravočasno poskrbel zanje.

Do leta 1920. je bilo društvo pri tem tako važnem socialnem in mladinsko skrbstvenem delu navezano zgolj na članarino, podpore in milodare posameznikov, zato je zamoglo pomagati le v najnujnejših

slučajih. Mnogokrat se je naglašalo, da bi se društvo moralo podpirati iz javnih sredstev, ker skrbi samo za javne koristi, a stara Avstrija nas ni slišala. Prišel pa je preobrat in z njim upanje v boljše čase. Nismo se motili. Država nam je priskočila na pomoč. Ustanovila je ministrstvo za socialno politiko, kojega posle vodi za Slovenijo oddelek za socialno skrbstvo v Ljubljani. Društva so sedaj postala državne zaščite in so svoj delokrog razširila. Te državne zaščite država gmotno podpira, zato pa morajo izvrševati tudi dolžnosti, katere izda ministrstvo za socialno politiko, oddelek za zaščito dece in mladine v Beogradu. V tem oziru je zaščita podrejena pokrajinski upravi v Ljubljani, odsek za zaščito dece in mladine.

Posebno je dolžnost zaščite, prispevke države upravljati po računskih predpisih ter o denarnem stanju poročati koncem vsakega meseca neposredno nadrejeni državnim zaščiti dece in mladine.

Državne zaščite se razdele v dva dela: v krajevne državne zaščite v mestih z lastnimi statuti: v Ljubljani, v Celju, v Mariboru, v Ptuj in v državne okrožne zaščite v Ljubljani, kateri so podrejene krajevne državne zaščite v Kamniku, v Litiji, v Metliki, v Trzinu in v Višnji gori. Državni okrožni zaščiti v Mariboru pa so podrejene krajevne državne zaščite v Slovenjgradcu, v Šmarju in v Trbovljah.

Naloga zaščite je, da povsod pomaga, kjerkoli in koderkoli izve za osirotele, zapuščene in zanemarjene otroke. Svoj namen skuša zaščita doseči s tem, da se otroci izročijo primernim zavodom ali rodbinam, ali dajo v službo ali uk, s tem, da zaščita ustanavlja vzgojevalne zavode in tudi otrokom pomaga v namen odgoje in preskrbovanja. Da ljudstvo spozna, kako potrebno je skrbeti za varstvo in vzgojo otrok in mladine, naj se prirejajo predavanja in naj se razširjajo tozadevni spisi.

Zaščita mora te težavne naloge najbolje rešiti v korist naše mile nove domovine. Ta naj skoraj nima ubogih, zapuščenih in zanemarenih otrok. Z njih nedolžnih lic naj se čimprej posušijo solze, naj pridejo na pravo pot, da postanejo pošteni ljudje in koristni člani človeške družbe. — Vendar tudi sami ne smemo držati križem rok, tudi sami moramo po vseh svojih močeh podpirati blaga stremjenja zaščite s tem, da ne le opozarjamo zaščito na žalostne slučaje zanemarjenosti, izprijenosti ter zapuščenosti otrok, temveč tudi gmotno podpiramo vsak po svojih močeh. Saj s tem ne damo le sebi izpričevalo sočutnih ljudi, ki ne gledajo le nase, ampak tudi na druge, temveč koristimo tudi bližnji družbi ter povzdignemo ugled države, ki se bo smela imenovati toliko bolj kulturna, kolikor manj revežev bo imela.

Upajmo, da se bodo naše zaščite, ki so še mlade in slabotne, vedno bolj razvijale, prospevale in procvitale. In v to pomagaj Bog!

O skrajšanem dividiranju z desetinskimi številci. K članku s tem naslovom v lanskem letniku »Slov. Učitelja«, števil. 8/12, priobčujemo še sledeče: Prvo veljavno količnikovo (kvocienčno) mesto se določuje na več načinov. Teh načinov zaradi mehanične poti sicer za šolo ne moremo priporočati v prvi vrsti, vendar jih navajamo, ker se večkrat uporabljajo v praksi. Tako se določi prvo mesto kvocienčno mehanično, da se divizor postavi (nadpiše) nad prvi delski dividend; vrednost dividenda, ki se nahaja pod ednicami nadpisanega divizorja, nam izraža vrednost prve številke v količniku (k IV. zgledu, str. 103, v omenjeni števil. »Slov. Učitelja«).

89-325

4-67 : 89-325 = 0-052

Tak način navaja tudi »Močnikova knjiga aritmetike za učiteljske« (L. Lavtar, 2. izd. 1911 na str. 96), pa s to razliko, da postavlja v istem zmislu divizor pod dividendo. Nadpis je boljši. Nadalje pripominjamo, da je pri skrajšanem deljenju v slučajih kakor pri III. zgledu (na str. 103) in pri VI. zgledu (str. 104) v dividendu odrezano številko 9 vzeti v popravilo. Taka popravila se jemlje od 5 in višje od 5, n. pr.

$$\begin{array}{r} 4 \\ 874 \overline{) 95870} = 1489 \end{array}$$

V dividendu pride torej na najnižjem mestu 4 mesto 3. To se posebno pozna, ako je v divizorju na najvišjem mestu 1 ali le malo več. — Pri tretjem načinu (na str. 102) pišemo lahko tudi takole:

$$\begin{array}{r} 4 \\ \downarrow 6456 : 4327 = 1492 \\ 2129 \\ 398 \\ 9 \\ 0 \end{array}$$

Iz divizorja napišemo nad dividend ednico 4, da določimo prvo veljavno mesto. Ko smo določili 1 številko v količniku, odrežemo divizorju vselej po eno najnižjo številko, da bi dobili z nadaljnjim deljenjem prihodnje predpisano nižje mesto v količniku. Odrezano številko porabimo za popravilo.

Skupna mladinska služba božja je in naj bo cilj verskonravnega pedagoškega prizadevanja. Toda brez očetovskega, brez vzornega nadzorstva se dostikrat njen smoter izjalovi. Neki izkušen pedagog je vsled tega izjavil, da so bile zanj ure skupne mladinske službe božje najbolj grenke. »Obiskal sem,« tako je zatrjeval, »službo božjo različnih šol, pa le redko sem zasledil pravo in spodbudno verstveno udejstvovanje navzoče mladine. Največkrat sem se odstranil

z nevoljo v srcu in z izrazom obsodbe na jeziku. Šumno gredo otroci v svetišče; brezčutno in neokretno sede v klopih; prekrižujejo se mehanično, površno, slabo in nepravilno; nezavestno in igrače se trkajo na prsa med povzdigovanjem in sv. obhajilom; komaj čakajo, da se hladno poslove od sv. prostorov. O drugih nerodnostih, o medsebojnem dreganju, barantanju za podobice i. dr. niti ne govorim...« Dobro in zgledno nadzorstvo, spojeno z lepim in pravilnim vedenjem ter s pobožno zbranostjo je nujno potrebno ter prepreči povečini vse nerednosti in nerodnosti. Kdo se ne spominja s spoštovanjem svojega dobrega in vernega učitelja! Ali ga nismo dvakrat bolj čislali, ko je stal med nami v cerkvi in molil z nami kot veren oče! Ali je bil med nami kot nadzornik in čuvaj? Ne. Nadzorovanja ni bilo treba; to je bila družinska skupnost. — Kjer prihajajo k nadzorstvu brezvestni in brezumni učitelji, tam gineva vsaka pobožnost; kajti otroci kmalu opazijo, če učitelj ne kaže nobenega znaka pobožnosti, če ostane mrzel in neobčuten še med izpreminjanjem in povzdigovanjem.

Taki zgledi ne vodijo mladine h Kristusu. Ta mrzota ne pospešuje umevanja svetih opravil, ne prižiga ljubezni do sv. daritve.

Šolska služba božja (po mestih) mora ostati; četudi ni vselej najboljši način javnega bogočastja, pa se vendar s skupnostjo preprečujejo večji neredi in zanemarjanje svete maše. Toda, da se dosega njen namen, morajo sodelovati vsi vzgojni faktorji — tudi šolske oblasti. Staršem naj bi se za roditeljskih sestankih pojasnilo, da je mladinska služba božja najlepše in najprikupljivejše praznovanje Gospodovih dni. Idealneje bi pač bilo, če bi starši svoje otroke sami peljali v svetišče ter jih s svojim vzpodbudnim zgledom navajali za pravo pobožnost in dostojno vedenje. Ali, ali... Kako žalostno je, če mora mati iskati ovinkov in izhodov, ko otrok vprašuje: »Mama, kdaj pa gre očka v cerkev?« — Še bolj obupno je vzgojno stanje, ako zanikarnega očeta posnema tudi brezvestna mati.

Hvaležni moramo zato biti dobrim in vzornim učiteljem ter učiteljicam, ki smatrajo — brez višjega ukaza — za svojo sveto in vzgojno dolžnost, da spremljajo mladino v cerkev k božjemu Prijatelju otrok. Lep zgled je in ostane najboljša vzgojna metoda!

Če bodo izvrševali starši, učitelji in duhovniki svojo vzvišeno dolžnost v skrbi za vzorno mladinsko službo božjo, bo s tem storjen velik kos vzgoje; mladina se bo v polni meri vtopila v globoko skrivnost svete daritve in v praktično praznovanje cerkvene ga leta.

A. Čadež.

Dežja zavetišča v industrijskih podjetjih. Zakon o zaščiti delavcev, objavljen v Uradnem listu z dne 13. julija 1922, števil. 74, ima s § 26, in 27. sledečo določbo: V vseh industrijskih podjetjih, kjer dela več nego 100 delavcev, med katerimi jih je vsaj 25 z malimi otroki, katerih nimajo v času, ko delajo v podjetju, komu doma prepuščati v varstvo, morajo lastniki podjetij v neposrednji bližini podjetja napraviti posebna dežja zavetišča, kjer se, dokler traja delo v podjetju, čuvajo otroci delavcev prednje kategorije. V ta namen morajo lastniki teh podjetij poskrbeti za primerne prostore in za opremo, potrebno za taka zavetišča, istotako pa tudi nastaviti potrebne osobe, ki oskrbuje in čuva otroke v njih. Vse stroške za ustanovitev in vzdrževanje teh zavetišč morajo trpeti lastniki podjetij sami.

Statistika iz ljubljanske univerze. V letnem semestru je bilo rednih slušateljev 1114, izrednih 48, skupaj 1162. Med njimi je bilo 59 slušateljic, namreč 42 rednih in 17 izrednih. Tehnična fakulteta je imela 349, pravna 345, filozofska 254, teološka 118 in nepopolna medicinska 96 slušateljev.

Pomen filmov za vzgojo. Škof v Birminghamu je predlagal angleški vladi, naj prisili lastnike kinematografov, da bodo večkrat vršili samo vzgojevalne predstave za mladino.

Kmetijski tečaj pri vojakih. Ministrstvo vojne in mornarice je odobrilo pravilnik, ki ga je izdelalo kmetijsko ministrstvo in po katerem se uvedejo pri vseh polkih kmetijski tečaji za vojake. S tem bo imelo vojaštvo mnogo koristi od kmetijskega pouka.

Starost papirja. Kakor marsikatera druga sloveča iznajdba je tudi papir kitajskega izvora. V Evropo so ga prinesli križarji. Na Nemškem se je prvič pojavil papir l. 1190. Slavni švedski učenjak in preiskovalec Sven Hedin, ki je prehodil na svojem potovanju po Aziji 6500 milj, je našel v pesku v veliki puščavi Gobi kitajski papir, ki je iz leta 250 po Kristusovem rojstvu. Na obali jezera Lop Nor je izkopal Hedin zasuto mesto ter našel v razvalinah več kitajskih rokopisov, ki so bili stari 1700 let.

Misli modrih mož. Ne boj se nevednosti, pač pa napačne vednosti. Od te prihaja vse zlo na svetu. (Leo Tolstoj.) — Človek poveča svojo srečo z ono množino, s katero jo preskrbi drugim. (Bentham.) — Spreten vojak ni bojevit, spreten borilec ni prepirljivec. Kdor zna z ljudmi spretno ravnati, je miroljuben. To imenujemo čednost nezopredstavitve in to se pravi — soglasje z nebesi. (Lao-tse.)

Most v življenju. Anton Čadež, duhovni svetnik, katehet. V Ljubljani 1923. Založila prodajalna KTD (Ničman). Natisnila Jugoslovanska tiskarna. — Pričujoča knjiga vsebuje na 134 straneh skrbno zbrana drago-

cena zrna, sad mnogoletnega praktičnega delovanja med žensko mladino v šoli, zlasti pa predragocenih naukov, ki kot dobroti angel varih spremljajo to mladino v življenje. Ne morebiti golo pridigovanje in moraliziranje, ampak praktični nauki, prijateljski nasveti, ki so zelo srečno izbrani, da jih ni treba siliti v ospredje, nego se priporočajo sami z milo, nekako prosečo besedo, a vendar brez vsakega vsiljevanja: to so devetera poglavja te knjige. Iz vsakega izmed njih čuje nežnootočeno uho mladenke blagodejno skrb za njo, tiho in neopaženo se ji nudečo oporo za življenje, a tudi kažipot, ko je morda nameravala umeriti svoj korak v stran, proč od one poti, ki ji jo je začrtala skrbna versko-nravna šolska vzgoja. S čudovito nežnostjo, kakršna ugaja mehki dekliški duši, razpravljajo zadnja tri poglavja ono dobo, ki ji gre mladenka naproti, ko izstopa iz šole. Vsak oddelek teh poglavij je za mladenko dragocenost zase. Vse naravne pojave te dobe vežejo kakor rdeča nit večne in nadnaravne resnice, ki nudijo najgotovše in najuspešnejše pripomočke, da se vzdrži mladenka nad čermi in pastmi, ki jo obkoljujejo. Jasno in gotovo si lahko izbere mladenka svoj pravi življenjski poklic, ako se drži navodil predzadnjega poglavja. Zadnje poglavje pa v vzvišenih besedah osvetljuje delokrog plemenite, dobre, ljubeče, krščanske gospodinje, žene in matere. V veselih in žalostnih dneh je gospodinja-žena-mati ono središče, okoli katerega se suče vse družinsko življenje in ki s skrivno in nevidno močjo privlačuje k sebi vse družinske člane. Ko pa je požrtvovalno dala svoji, od Boga ji dodeljeni družini sebe vso, ji je včasih brez škode za njene prvotne dolžnosti tudi mogoče izkazati krščansko ljubezen revnim, bednim, zapuščenim, ko jim nudi telesnih dobrot, a pri tem seveda tudi ne pozabi dušnih, nadnaravnih. — Ne vem, če je že doslej kdo tako srečno opisal delovanje krščanske žene kakor pisatelj te knjige. Modernim, času primernim zahtevam krščanske mladenke, žene, matere je v tej knjigi ustrezno z izčrpnim poukom.

Tako imamo zdaj Slovenci nadomestilo za Fr. W. Foersterjeve vzgojne knjige v malem; za enkrat je vsaj začetek tu. G. pisatelj pa prosimo vsi, ki nam je blagor in bodočnost naše mladine, naše domovine, naše države tako zelo na srcu, naj svoje spretno pero prav kmalu zopet zastavi tudi za drugo, življenjske vzgoje tako zelo potrebno mladino. Knjiga se nam zdi za vstop v življenje tako važna, da priporočamo pristojnim šolskim oblastem njeno nabavo za vso žensko mladino, ki izstopa iz šole. Naj jo ponese z zadnjim šolskim naznanilom vred v življenje, da ji bo res pravi »most v življenje«.

—b—i—b—

»Mladika.« Ilustrirani družinski list. Potreba po družinskem listu, ki bi bil kulturna vez širokih slojev vseh Slovencev: v

Jugoslaviji, Italiji, Avstriji in drugod, je več kot pereča. Resnica je, da imamo Slovenci listov za tako maloštevilen narod toliko, kakor jih razmeroma noben drug narod nima. To priznanje nam dajejo vsi oni tu ci, člani velikih kulturnih narodov, ki prihajajo k nam in občudujejo naš tisk in požrtvovalnost našega naroda, ki vzdržuje toliko kulturnega dela. Kljub temu pa si moramo priznati da prav pravega družinskega lista, kakor jih imajo vsi izobraženi narodi v obliki, mi vendarle še nimamo. Mohorjeva družba je dobivala od toliko strani pobudo, naj zasnuje tak družinski list s slikami, da se je zanj resnično odločila.

Vedela pa je tudi, da imajo Slovenci v Julijski krajini list »Mladiko«, ki je prodril tamkaj že na široko med narod. Zato si je želela, naj tak list izhaja tudi iz tiskarne Družbe sv. Mohorja za Jugoslavijo in s tem vzdržuje duševno edinost Slovencev na prostnem polju. Obe uredništvi sta stopili v stik in sklenili, da izhaja ista Mladika v Gorici in na Prevaljah. Zaenot pa sta usmerili načrt lista tako, da bi ustrezal najširšim slojem slovenskega naroda. Vsaka mesečna številka bo obsegala 40 strani v veliki obliki. Za okras smo si nabavili lepe slike in vinjete od naših umetnikov. Tako boste koncem leta imeli 480 strani debelo knjižo s podobami in vse to za sedanje razmere po najnižji ceni za 70 Din. Vse gospode poverjenike, društva, knjižnice in organizacije prosimo, da nabirajo naročnikov in nam takoj sporočite naslove. — Družba sv. Mohorja na Prevaljah. Dr. Fr. Cukala, t. č. predsednik. Za uredništvo: F. S. Finžgar, Ljubljana-Trnovo, za Jugoslavijo; Fr. Bevk, Gorica, za Julijsko Krajino.

F. S. Finžgar: Iz modernega sveta. V Ljubljani 1922. III. zvezek zbranih spisov. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena broš. 30 Din., vez. 44 Din.

Redkokdaj smo doživeli pri nas, da je še živ pisatelj lahko sam izdal svoja zbrana dela. Finžgar nam je v prvem in drugem zvezku dal svoj najboljši roman »Pod svednim solncem«, sedaj mu je sledil »Iz modernega sveta«, roman, ki smo ga pred 18 leti brali v »Dom in Svetu«.

Ozadje romana je socialno vprašanje, ki ga je zanesel med Dominsvetovci rajni Janez Ev. Krek, ki je s svojimi socialnimi pomenki, ki jih je priobčeval na platnicah Dom in Sveta, navdušil takrat 35 letnega pisatelja, da je izpregovoril kot pošteno čuteč človek za zatiranega delavca v tvornicah, dve, tri dobre besede. Kapital izsesava delavstvo in vidi v njem samo živ stroj, ki mu odreka dušo in pravico do kolikortoliko udobnega življenja. Mlad zdravnik, dr. Vinko Sluga, ki je nastavljen kot tovarniški zdravnik, pride v dotiko z delavstvom in začuti, sam poln idealov in osebnega poštenja, da je delavec tudi človek, ki je mnogokdaj celo boljši, kot takozvana inteligenca. Dr. Sluga, ki je sam že »načet od social-

nega vprašanja«, pa vidi v tovarniškem uradništvu od ravnatelja doli do vratarja »nagnito družbo«. — Na eni strani moč, poštenje, delo, žuljava roka, delavstvo, na drugi strani kapital, salon, brezsrčnost, pijanost, zahrbtnost in nepoštnost, uradništvo tvornice.

Med ta stebra ozadja je postavljen mladi zdravnik, kot žarišče, h kateremu se izteka val dogodkov in ga nagiba sedaj v to strugo, potem pa zopet v drugo. — Kot svetle slike nam ostanejo v spominu poštene delavski vodja Peter in njegova nevesta Maretko, originalna, srčno dobra Alma, hčerka ravnatelja, ki velja kot »hišni križ« in nad vse simpatični Prosenec, Slugov prijatelj.

Lopov Seme in neodločni kontrolor, pijani vratar in intrigantska korta so živi zajedavci v telesu poštene družbe. Luci, v bistvu poštena, samo nečimerna žena kontrolorja, ki se nam zdi obžarjena od solnca samospoznanja in resne volje, da popravi storjeno krivico, je silno lepa figura Finžgarjevega romana.

Finžgarjev slog je znan: kratek, jezgrovit, klen že od nekdaj, se zna pisatelj kreirati ravnotako po gladkem parketu, kakor po kmetiški koči. Delavcu svoje, gospodi svoje — zna Finžgar zadeti vedno pravi ton, ki ga ne kali nobena spakedranka. Zdravje gleda iz vsake besede in krepka roka Gorenjca piše list za listom. Neizbrisni nam ostanejo v spominu posamezni prizori, ki jih je Finžgar pričaral z mojstrsko roko v svoj roman. Kako n. pr. v dvoboju namaha s plosko sabljo Prosenec Don Juana Semeta, kako govori Peter dvanaštorici ožjih prijateljev svoj socialni govor, kako klečeplazi vse pred brezsrčnim ravnateljem, kako v Almini duši dozoreva ljubezen do Sluge, kako doktor vrši svojo dolžnost ob bolniški postelji hčerke svojih sovražnikov itd. itd.

Tehnično je roman pisan prav napeto, značaji so ostro risani, milje tovarne sijajno zadet, opisi narave naturni in neprisiljeni, primere in pesniške pripovedke originalne in polne poezije. Zato Finžgarjev roman »Iz modernega sveta« ne sme manjkati v nobeni knjižnici, v nobenem salonu, v nobeni čitalnici, ker spada brezugovorno med najboljša dela našega slovstva. Roman je še dandanes ravnotako modern, kakor tedaj, ko je prvič zagledal luč sveta.

Bernhard Kellermann, Tunel. Roman, poslovenil Narte Velikonja. Ljubljana 1922. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena broš. Din 28.—, vez. Din 38.—.

Ko je pred leti izšel Kellermannov »Tunel«, je vzdignil povsod obilo prahu. Ljudje so ga brali vseppek in občudovali pisateljevo fantazijo. In pravijo, da nam je Narte Velikonja preskrbel prav lep prevod, ki se bere gladko in lepo kot original. Prevajati tako subtilno snov v ne baš na tehniških

izrazih bogati slovenski jezik ni lahko. To ni samo prevod, ampak samoraslo ustvarjenje. To se je prevajalcu v polni meri posrečilo.

»Tunel« je visoka pesem dela, apoteoza ustvarjajočega človeškega duha, ki mu ni nič nemogoče, je titanski krik, ki je prodril v osrčje zemlje, 6000 m pod morsko gladino in zvezal Ameriko z Evropo. »Tunel« je beletristično spisana tehnična knjiga o gradnji podmorskega tunela. Vse, kar je pridejanega romanu, stopa v ozadje napram tej vodilni misli. Človeška roka in stroj, to je, kar dá bodočnosti svoje obilje. Napredek tehnike, ki ne pozna nikakih težkoč več, je tako velikansk, da ga mora občudovati delavec, ki mu služi s svojimi žulji, in kapital, ki mu daje materijalne hrane. Zato je »Tunel« ravnotako čtivo za najvišjo inteligenco, kot za proletarijat, za močne moške in senzitivne ženske živce.

Seveda bi ta strogo znanstvena tehnična izvajanja postala dolgočasna, ako bi nadvse spretna roka Kellermannova ne znala tako genialno poživiti te mrtve materije. Še nikdar nisem bral tako živega opisa kot v »Tunelu«. Vidiš naravnost pred seboj zeleni, beli, rdeči žaromet kot signal; »pekel« se ti zarije v živce, da trepetiš sam za ta na pol gola telesa, ki na pol v omedlevici trgajo zemlji ped za pedjo; štrajk se liže pred teboj, da te je groza, ako si slučajno na cesti in bi te železne mišice objele. Katastrofa v tunelu je tako živce trgajoča pričarana na papir, da te spreletava mrz. Požar velikanske palače ni samo gol opis. Razvijanje požara se ti kaže pred očmi, pred tabo se poraja, pred tabo uničuje, pred tabo pojenja ta najsilnejši svetovni požar. Izprevod tunnelcev se vali pred teboj kot velikanska lava, ki uniči vse, kar ji pride na pot.

To je prava vsebina romana in Mac Allan je samo personifikacija tega, Mac Allna je poosebljena tehnika, tovarna, kemija, elektrika, stroj, »Tunel« če hočete.

Vse, kar je nanizano krog te rdeče niti romana, je sekundarno. Allanov zakon z Maud, umor prve žene in male hčerke, njegova druga žena Ethel Lloyd, Woolf kot finančnik in lahkoživec, Hobby Strom in vse, vse ostale osebe, ki so pritegnjene glavni temi kot okrasek, so sicer vrlo interesantne in psihološko mojstrsko risane, a so kljub vsemu le podrejene — apoteozi dela — »tunelu«.

Vrhutega ne smemo prezreti, da je obdelan v »Tunelu« tudi dober kos narodnogospodarstvenega vprašanja in da nas roman popelje tudi v najvišje finančne kroge. Zakaj financiranje vprašanja, ki pretresa ves svet, je kri celokupnega človeštva.

Čuditi se moramo pa pisatelju, kako zna v tej materialistični materiji dobiti tako nežnih in finih detajlov, kot jih je smel opisati ob smrtni postelji Macove hčerke. Kakor lahen pomladanski veter nas boža ta

fino in nežno čuvstvovanje Allanovo sredi gigantskega svojega dela.

Tako bo pri čitanju te utopije, ki je nekak predhodek senzacionalne drame R. U. R., vsakdo prišel na svoj račun. Zato smemo to delo imenovati univerzalno in gotovo ne bo nikomur žal, ki se bo odločil, da prebije par prav zanimivih ur ob čitvu tega svetovnega dela, ki ni samo enodnevna senzacija, ampak delo trajne literarne vrednosti.

Priložnostne pesmi za izvincerkvene in društvene slavnosti (13 mešanih in 3 moški zbori), od raznih domačih skladateljev, sestavil Anton Grum. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena partituri 15 Din. Na vsestranske želje naših pevskih zborov je izdala Jugoslovanska knjigarna pričujoče napeve, katere smo v resnici zelo pogrešali. Zbirka nudi 16 napevov (13 mešanih in 3 moški zbori), in sicer: 1. za blagoslovljenje društvene zastave, 2. društvenega doma, 3. novih zvonov, 4. pozdrav (kot podoknica), zložil Anton Grum, 5. god predstojnika (L. Belar), 6. srebrno, zlato in biserno mašo (Anton Grum), 7. novo mašo (novomašnik G. Rihar), 8. pozdrav novemu župniku (L. Belar), 9. škofovo obiskanje (Gr. Rihar), 10. Miklavžev večer, 11. k poroki (Anton Grum), 12. zahvalna, 13. pri mrtvaškem odru (Vigred se povrne, J. Škrbinc), mešani zbori. 1. Novomašnik (Gr. Rihar), 2. Mašniku slavljencu (Anton Grum), 3. Usliši nas, Gospod (J. Jelen), nagrobnica (moški zbori). — Ker dosedaj nismo premogli tovrstnih napevov, priporočamo torej kar najtopleje to zbirko, katera bo našim pevovodjem ob omenjenih slavnostih izborna pomagala iz zadrege.

Narcis Jenko, Spiritus procellarum, roman u 3 dijela. S tuгом nas ispunja njegovo ime, jer je prerano otišao od nas, njegova je bogata duša imala još mnogo, da nam daje mnogo, da nam kaže, a opet s ponosom gledamo na njegov rad, koji je ispunjao 4 najtužnije godine u povijesti hrvatskog naroda, godine svjetskog rata. Haranje te oluje prikazuje baš Narcis Jenko (fra Eugen Matić) u spomenutom romanu. Bio je jedan od naših najboljih pisaca, zato smo dvostruko zahvalni Prvoj hrvatskoj dioničkoj tiskari u Osijeku, koja je to djelo izdala i učinila pristupačnim široj javnosti. Naručuje se kod spomenute tiskare, Kapucinska ulica br. 8, te se dobiva uz cijenu od K 20, poštom, ako se novac unapred šalje K 21. Inače pouzećem.

Sadje v gospodinjstvu. Kratak navod o ravnanju s sadjem, o domači sadni uporabi in o konserviranju sadja in zelenjadi. Za gospodinjce in dekleta priredil Mart. Humek, višji sadjarski nadzornik v Ljubljani. Pojasnjena s 13 barvanimi prilogami in 42 slikami. Druga pomnožena in popravljena izdaja. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena 30 Din. — Vsakovrstno sadno drevje je bilo v pretekli jeseni bogato

obloženo z darom božjim. Mnogi skrbni sadjarji so stali pred vprašanjem, ki jim druga leta ni delalo preglavice; niso namreč vedeli, kako bi sadje porabili, da bi jim bilo več zaleгло. Marsikateri gospodar, ki je druga leta skrbno potrgal in shranil sadje za zimo, ali je pravočasno prodal, ga je moral letos otestiti in je prišel ob lep dobiček, ki bi mu ga nudilo sadje pri pravilnem postopanju. Nujno potrebno je torej, da so naše gospodinje, tudi mestne, ako imajo priliko po nizki ceni nakupiti sadje, poučene, kako naj z njim ravna, da jim pride najbolje v korist in užitek, oziroma da se jim ne pokvari. Shranjevanje tudi poznega zimskega sadja je odvisno od mnogovrstnih okoliščin. Zato se moramo dobro poučiti, katero sadje se shrani in katero takoj porabi, ali predela in kako predela ter zakaj? — Knjiga »Sadje v gospodinjstvu« obsega vsa potrebna zlata pravila, kako ravnajmo in postopajmo s sadjem, da nam pride v korist in kako ga pridelajmo, da pri njem

ničesar ne zgubimo. Ne samo za gospodinj-ske šole, za vsakega sadjarja in vsako gospodinjjo je knjiga nujno potrebna in nadvse koristna. Kdor se bo držal navodil te knjige, bo dobro in z malim trudom porabil svoj sadni pridelek.

Breskev in marelica. Navodilo, kako ju vzgajamo in oskrbujemo. Priredil Mart. Humek, višji sadjarski nadzornik v Ljubljani. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena 12 Din. — Malokateri naših sadjarjev zna gojiti in pravilno ravnati z breskvico in marelico, ki rodita izmed vseh naših sadnih plemen najplemenitejši sad. Knjiga je vsled tega za naše sadjarje eminentne važnosti. Peča se v prvi vrsti z negovanjem in pridelovanjem breskve, v drugi vrsti pa z vzgajanjem marelice. Obsega izredno zanimiva poglavja in je okrašena z 22 slikami in dvema prilogama. — Knjigo priporočamo vsem, ki imajo priliko gojiti to žlahtno drevje, oziroma se zanimajo za sadjerejo.

Društvena in stanovska kronika

Pedagoško-socialni tečaj na Brezjah.

(Konec.)

1. Preštudirati vse domače slovstvo in se res poglobiti vanj. To so ogromna skladišča, kjer najde vsak, kar rabi za svoje potrebe.

2. Vsak učitelj si mora postaviti za vzor velike duhove lastnega naroda.

3. Čitati malo, a to dobro. Iz vsakega čtiva dobiti nekaj zase. Prenesti idejo v lastno življenje.

4. Ker živi učitelj med ljudstvom, doživlja vse v življenju in med ljudstvom. Paziti pa mora, da ne postane malenkosten; zato naj hodi po velike misli k velikim možem in študira tudi slovstvo drugih narodov.

5. Vsak si izbere en predmet in se oklene tistega in ga prouči do dobra.

6. Zaveda naj se vsak: samo enkrat sem na svetu, samo enkrat sem človek; zato pa hočem zajemati te čudeže življenja s polnimi čašami!

Poslušalci se z burnim odobravanjem in ploskanjem zahvalijo predavatelju za izborne misli v prekrasnem predavanju.

Dr. Gosar: O krščanskem socializmu. I. V praksi uporabljamo in govorimo o raznih pojmi, ki jih pa čisto malo razumemo. Tako je tudi socialno vprašanje na dnevnem redu in vendar ga mnogi le malo ali napačno razumejo, dasi je to vprašanje za sedanjost dobo tako aktualno, da bi moralo zanimati vsakogar.

Socialno vprašanje je delavsko vprašanje, tako trdijo nekateri. Je nekaj na tej trditvi; danes je socialno vprašanje res de-

lavsko vprašanje, a se ne ve, če bo tako ostalo. Socialno vprašanje ni navezano na noben stan in na noben sloj, ampak je obče, družabno vprašanje, ki zanima vsakega in ob vsakem času. Vsebuje namreč razmerje človeka do človeka. Človek ima v življenju nebroj potreb, celo življenje je pravzaprav ena sama velika potreba. Tem potrebam skuša človek zadostiti sam; ker pa tega ne more, stopi v stik s svojim bližnjim. Tako stojimo vedno v zvezi s krojači, mizarji in raznimi drugimi obrtniki, ki nam omogočujejo s svojim sodelovanjem življenje in obstoj. Tu nastane vprašanje: kdo ima pri tem več koristi? Nastane tekmovalnost, konkurenca, boj. Vsak gleda samo na sebe, glavno v tem boju je »jaz«. Pri medsebojnem boju pa se zgodi na koncu, da eden zmaga, drugi podleže; podleže vedno slabejši. Zato smo vajeni dejstva, da močnejši vlada, slabejši služi. — V človeški družbi nastane vedno boj tam, kjer sta dva sloja, tisti, ki ima več moči, več sredstev, vlada, oni drugi pa mu služi. — V imenovani družbi pa vlada tudi princip, da močnejši ščiti slabejšega. Ta princip se je ojačil zlasti na katoliških načelih. Vsa družba in vsak poedinec te družbe ima svoj cilj, radi katerega ima pravico do razvoja. Kako pa se poedinec razvija, ojačuje in ščiti, pa ima skrbeti družba s svojim socialnim delom. Katera skupina ali kateri sloj rabi te opore, ostane po pojmovanju socializma enako. Danes je uradnik bolj potreben zaščite, kakor delavec. Obča družabna pomoč preide na one, ki sam ni več zmožen si pomagati. Na tem principu so nastale

razne zaščite posameznih stanov, kakor delavstva, poslov itd. — Varovati je treba interese tistega sloja predvsem, ki mu, samemu brez zaščite, preti pogin. To pa je sila težaven problem. Nemogoče ga je rešiti po knjigah, ampak le praktično, s proučevanjem družabnega življenja in z udeleževanjem v njem. Socialno vprašanje je sodobno za vse sloje aktualno. Cilj družbe pa, da se morajo vsi sloji osamosvojiti, pa je konsekventen.

II. V koliko odgovarja šola socialnim potrebam? Naše šolstvo in ves pouk od spodaj do zgoraj je v marsičem plod čistega liberalizma, ki se je pojavil po francoski revoluciji. In pripušča vsakemu posamezniku v moralnem, gospodarskem in socialnem življenju popolno prostost; človek naj si sam izbere pot, po kateri pride do samostojnosti. In vendar mu nudi šola v tem oziru kaj malo za življenje. Človek mora razumeti sebe, da more prav živeti, mora pa tudi prav živeti, preden začne prav misliti. Tega nam pa naša sedanja šolska izobrazba nudi premalo, več se vsak sam razvija šele v življenju in v družbi z drugimi. Socialnih obveznosti poedinca napram družbi pozna človek še prav malo, ko stopa v življenje. — Kljub vsemu liberalizmu pa šola ni svobodna. Pot do višje izobrazbe je odprta le onemu, ki ima sredstva za to, pa naj si bo sposoben (nadarjen) ali ne. Tako se dogaja, da tudi netalentirani drsajo preko gimnazije in vseučilišča, ker so imeli sredstva za obisk teh učnih zavodov, a ko pridejo v življenje, zavzamejo visoka mesta, dasi niso za to nič kaj zmožni in tako trpi zaradi tega država in človeška družba. Zmožen, nadarjen pa čestokrat ostane v nizavi, ker ni imel sredstev za višjo izobrazbo. Večjo izobrazbo dosežemo le s pomočjo drugih, ki nam nudijo to, kar so ljudje zbirali stoletja. Čim več je kdo študiral, tem večji dolg je napravil, ki ga je dolžan povrniti družbi.

Velike važnosti za splošno ljudsko izobrazbo bi bilo, da šola dela v smislu socialnih potreb sedanjega časa. V to svrho naj učitelj vselej, zlasti pa v višjih razredih pred vstopom v življenje, mladino pouči tudi o njenih socialnih dolžnostih do človeške družbe:

a) Človek je družabno (socialno) bitje; vse, kar doseže, ne doseže iz lastne moči, ampak v zvezi z drugimi (materialno in umsko).

b) Zato ima dolg napram družbi.

c) Zato: ljubi svoj narod, domovino in državo! Delaj in žrtvuj zanje, da se jim odolžiš!

č) Čim več si prejel, tem več dolžnosti imaš!

d) Glavna dolžnost je dolžnost dela. Kdor ne dela, škoduje človeški družbi.

e) Iz enakih dolžnosti za vse slede tudi enake pravice za vse.

Anica Lebar.

Občni zbor Slomškove zveze

dne 27. decembra 1922.

Kljub neugodnim razmeram je prišlo k občenemu zboru lepo število krščansko mislečega učitelstva (178) od blizu in daleč, da se zopet porazgovore o stanovskih in načelnih zadevah. Gostoljubni Akademski dom v Ljubljani nas je to pot sprejel pod svojo streho. Društveni predsednik Štrukelj je uvodoma prirčno pozdravil vse došle člane pa tudi goste in zastopnike drugih organizacij, kakor: predsednika SKSZ dr. Rožiča, zastopnika akad. društva »Danica« Severja, vseuč. profesorja dr. Fabianija, zastopnika katehetov kaplana Hafnerja, kanonika Nadraha, kateremu je zbor zaradi njegovega nevstrašnega nastopa v višjem šolskem svetu v prid Slomškarjev priredil burne ovacije, narodne poslance prof. Sušnika, Gostinčarja in dr. Gosarja, prof. dr. Puntarja.

Potem pečita brzojavne in pismene pozdrave in opravičbe članov, ki so zadržani.

Nato se spominja v vznesenih besedah Njiju Velikanstev kralja Aleksandra in kraljice Marije ter pozove zborovalce k trikratnim slava-klicem, čemur so se z navdušenjem odzvali.

V svojem govoru se je dotaknil vseh veselih in svetlih dogodkov minulega društvenega leta, orisal pa tudi vse temne, črne pojave, ki jih je preživljalo učitelstvo tekom leta, kakor: vseletno stradanje, nepostavno ukinitje opravičnih doklad šolskih voditeljev, znižanje draginskih doklad za učiteljice ženskih ročnih del, ukinitje plač veroučiteljem, neizenačenje službenih dohodkov poročenih učiteljic z neporočenimi, plačevanje zdravniških komisij itd. Primerno je ožigosal norčevanje režima z uradništvom o cenejši nabavi življenjskih potrebščin, kakor tudi neenako postopanje z učiteljstvom v Sloveniji in drugih pokrajin. Ostro je kritiziral osnutek uradniške pragmatike, ki ne obeta v dovoljni meri izboljšanja materialnega položaja in ne vsebuje demokratičnih načel, temveč utesnuje državljanske svoboščine in izroča uradništvo na milost in nemilost vsakokratnemu režimu. Obžaluje, da del uradništva in učitelstva ne uvideva, kakšne pasti se mu nastavljajo.

Poudarjal je, da najprimitivnejši pedagoški razum obsoja udinjavanje šole organizacijam, ki nosijo pri nas politično obilježje. Pojasnjeval je stališče države in staršev do šole. Država naj šolstvo vzdržuje, a organizacija šole bodi avtonomna, t. j. duh, smer, verska in moralna podlaga celotne vzgoje je naravna pravica staršev, njihovega verskega prepričanja in naziranja. Starši so po svoji vesti dolžni čuvati nad vzgojo svojih otrok in ne morejo ter ne smejo trpeti v tem pogledu nikakršnega duševnega nasilja. Tudi učitelj se mora vsikdar zavedati, da nosijo starši za vzgojo

svojih otrok odgovornost pred Bogom. Slomškarji čuvamo in spoštujemo te nazore in smo prepričani, da je vera največja duhovna sila človeštva, da so verska in moralna načela ono sredstvo, ki uravnavajo življenje vsakega posameznika in cele družbe. To prepričanje pa je povod, da nas lastni stanovski tovariši proglašajo za protidržavne elemente, kakor dokazujejo značne sramotne blejske resolucije, ki gredo v klasje, kakor je pokazalo razno nastopanje proti članom Slomškove zveze. Vsako drugo utemeljevanje, da bi bili Slomškarji protidržavni, dokazuje govornik z delom članov in članic, ki ničesar ne store, pa tudi ne opuste, kar bi nudilo le kakršnokoli upravičenje za grdo denunciranje. Smešna, puhla in plitva je tudi trditev: Slomškarji so člani SLS in kot taki protidržavni.

Svoj stvarni govor konča predsednik z izjavo: Naj bodo naši stanovski nasprotniki ki napredni kakor jim drago, naj se bori proti nam kakorkoli hoče, a eno zahtevamo od njih: poslužujejo naj se poštenih metod! Kadar nas česa obdolge, naj to tudi dokažejo! Mi pa pojdemo po začrtani poti dalje in vzgajujemo nam izročeno mladino za Boga in domovino! (Viharno odobravanje.)

Kanonik Nadrah nato v prisrčnih besedah pozdravi zborovalce in povdarja, da je ideja, za katero delajo Slomškarji, zmagovita in bo tudi zmagala. Dobra stvar pa zahteva žrtve. Zato želi zborovalcem mnogo nesebične požrtvovalnosti in junaške srčnosti.

Akademik-Daničar Sever pozdravlja zborovalce v imenu »Danice« in »Zarje« in povdarja, da koraka akademska mladina v strnjениh vrstah z nami v boj za enako načelo.

Predsednik SKSZ dr. Rožič prinaša pozdrave matice SKSZ, 340 izobraževalnih društev in 40 tisoč članov katoliškemu učitelstvu, ki daje mladini prvo izobrazbo, a tudi potem ne odpove, ko ga kliče k delu za ljudstvo tudi izven šole. Iskreno priporoča delo po izobraževalnih društvih, Slomškarjem pa žel mnogo blažoslavlja in pojava.

Kaplan Hafner pozdravi zborovalce v imenu tovarišev katehetov. Čas bede in preganjanja je hudo preizkusil vas in nas, zato smo si danes edini v trpljenju. Družni nas pa še eno: naša katoliška načela. Smo predvsem prepričani katoliki; zato moramo zavreči načelo »zob za zob« tudi proti najzaigranejšemu sovražniku. Kadar se koli časa zasuje in pridete vi na vrh, pozabite na krivice, ki ste jih prestali, opustite vsako maščevanje! Dokazite takrat svoja načela! Za ta načela pa se ne ustrašimo nadaljnega boja, v katerem bomo hodili skupaj, opirajoč se drug na drugega!

Narodni poslanec Gostinčar pozdravlja Slomškovo zvezo s posebnim veseljem, ker vidi, da ne nazaduje, ampak celo napreduje. V času preizkušenj se je topilo zlato; zlindre ni bilo mnogo, videli smo jo.

Kar je ostalo, je pristno zlato. Vsak izmed zborovalcev je apostol za prenovitev človeštva. Kakršnen je narodov voditelj, tak bo narod sam in učitelj je prvi in neposredni narodov voditelj. — Pozivlje učitelstvo k vztrajnemu delu, da napoči domovini lepša zara.

Tajniško poročilo.

Osrednji odbor je imel v tem poslovnem letu 12 sej, ki so se jih odborniki skoro vsi točno, z zanimanjem in aktivno udeleževali. O veliki noči je bilo širše zborovanje s predavanjem prof. dr. Breznika. Koncem šolskega leta je pomenljivi državni praznik kraljeve poroke praznovala tudi Slomškova zveza na iskren, dasi tih in skromen način. Ob tej priliki je darovala društvu Pripravniki dom 400 K. — Začetkom avgusta je priredila Slomškova zveza triidnevni socialno pedagoški tečaj na Brezjah, ki se ga je udeležilo 83 članov. — Orlovskega zleta v Brno se je udeležilo 14 članov Slomškove zveze. — V septembru je bil praznični dan za Slomškovo zvezo, namreč 60 letnica smrti našega vzornika Anton Martin Slomška. Ker se je ta obletnica praznovala tudi po vseh šolah, zato se Slomškova zveza ni udeležila korporativno slavlja na Ponikvi, ampak samo po odposlanstvu. Za spomin na ta dan pa si vsakdo lahko kupi orehe s Slomškovega oreha. — Slomškova Zveza se je tudi prav številno udeležila (3. septembra) odkritja nagrobnega spomenika velikega podpornika in prijatelja učiteljstva, Antona Kržiča. Ob tej priliki je tudi društveni moški zbor zapel lepo nagrobno.

Poleg tega kulturnega dela pa ne smemo pozabiti tudi manj veselih pojavov v letošnjem poslovnem letu, ki se jim Slomškova zveza ni mogla izogniti. V mislih imam podlo podtikanje nasprotnikov, da je naše delo protidržavno in da smo Slomškarji naravnost državi nevarni, ter da morajo zaradi tega oni, naši stanovski tovariši, kot detektivni čuvati nad nami in pričakujejo zato še celo nagrade. Naše delo je javno, zato to nadziranje ne bi bilo težko, ako bi bilo le najmanj utemeljeno s katerokoli potrebo. Ker pa to krati našo čast in dobro ime, je treba poseči po obrambnih sredstvih, katerih pa nam nasprotniki ne dovolijo rabiti. Vsak obdolženec pa ima v pravni državni pravico zagovora; zato upamo, da tudi mi pridemo do te pravice, zlasti ker je naša vest čista. Z upanjem na zmago pravice zremo v bodočnost, ki gotovo prinese končno zmago katoliških načel.

Drug nevesel pojav pa je izbacnje našega društvenega lista iz učiteljskih knjižnic. Smelo pa upamo, da zaradi tega Slovenski Učitelj ne bo prenehal izhajati, ker se kaže zanj zanimanje v drugih krogih, ako mu ga učitelstvo odreka.

Popisane zadeve in izpreminjalni predlogi za učni načrt so dajali smer delovanju osrednjega odbora, ki je v več slučajih prosil tudi podružnice za sodelovanje. Na tem

mestu se jim za to najlepše zahvaljujem. Onim pa, ki se niso odzvale, bodi pojasneno, da je sodelovanje podružnic za skupno društveno delo nujno potrebno, ker gre tudi za korist njihovih članov in je tudi delovanje osredn. odbora le tedaj mogoče, ako mu pomagajo podružnice s potrebnim gradivom.

Želji zadnjega občnega zbora po imeniku, ki odgovarja sedanjim razmeram v društvu, se je ustreglo. Nov imenik izkazuje 406 članov; sestavljen je po imenikih, ki so jih poslale podružnice centralnemu odboru v letu 1921. Morebitne nepravilnosti v novem imeniku, ki je tu na vpogled, prosim, da takoj javite, da se popravijo.

Od zadnjega občnega zbora sta javila svoj izstop iz Slomškove zveze 2 člana oz. članici, 1 je bila izključena. Pristopilo pa je v Slomškovo zvezo 19 novih članov. To je dokaz, da kljub neugodnim pritiskom sedanje dobe še žele opore v društvu, ki ima za svoj temelj katoliška načela.

Poslovni zapisnik centralnega tajništva izkazuje v tem poslovnem letu prejem 57 in izdajo 87 pošiljatev.

Blagajniško poročilo

je obsegalo izčrpne podatke o prejetanju in izdajanju društvenega denarja tekom pretehtega poslovnega leta. Kljub vedno rastoči draginji blagajniška knjiga ne izkazuje primanjkljaja, ker se je izdajanje Slovenskega Učitelja skrčilo v drugi polovici leta. Račune sta pregledala tov. Lobe in Jevnikar in potrdila pravilnost in red. — Po debati se je sklenilo, da se zviša naročnina in članarina na 50 Din.

Tovariš A. Pirc poroča o skladu Slomškove zveze in njega namenu. Zneski darovalcev so bili vedno izkazani v Slovenskem Učitelju. Apelira na nadaljnjo tovariško zavednost, da se tovariši in tovarišice tudi v bodoče pri raznih prilikah odzovejo s prispevki za ta sklad.

Poročilo urednika.

Letošnji letnik Slov. Učitelja sem moral v manjšem obsegu zaključiti, kakor sem pričakoval na lanskem občnem zboru. Že pri prvih letošnjih številkah se pričela v tiskarstvu nepričakovano naraščati draginja in vse uprave listov so spoznale, da je treba izdajanje zelo omejiti, ali pa mora občinstvo mnogo doplačati. Posebno se je to poznalo pri zadnjem tiskarskem štrajku. Zaradi splošne silne draginje in slabih draginskih doklad učiteljstva in drugega uradništva je bilo nemogoče misliti na kako povečanje naročnine. Vsi dobro veste, da že več mesecev pričakujemo izboljšanja plač, pragmatike, dvigovanje dinarja i. dr., a doslej smo običajali komaj pri obljubah. »Društvo lastnikov tiskarne« je objavilo meseca septembra, da je preveč tiskarn v Ljubljani; nove tiskarne pa odvezema delavske moči z obljubami do mnogo večjih plač, kakor so sicer običajne; pri tem mo-

rajo starejši obrati dražje plačevati svoje osebe in to navijanje mora končno občutiti le naročnik. Zadnje četrtletje je bila za vse liste občutno povišana tudi poštnina. Pripominjam pa tudi, da mora letos upravništvo še plačevati pristojbino za oglase (ocene) knjig in sicer po množini porabljenih cm² listne površine. V ta namen mora upravništvo predložiti vsako številko davčnemu uradu. Zato je danes pri takih razmerah uredništvu otežkočen kak večji razmah in torej ni tako nenavadno, ako kaj izpusti ali okrajša kak spis. Da se pri taki tesnobi spravi čimveč gradiva v list, je treba tiskati s kar mogoče drobnim, toda žal — oči utrudljivim tiskom. Kljub tem razmeram pa rad upoštevam vsak nasvet in vsako kritiko, da bi se list izpopolnil. Pozdravljam tudi stvarno kritiko k raznim člankom! Razni letošnji članki in druga poročila kažejo lepo stanovsko zavest. Priobčenih je bilo 18 člankov v garmond tisku. Posebno me veseli, da se je letos v več člankih do dobrega pojasnilo izvenšolsko delo učitelja in učiteljice. Za praktično delo v šoli, zlasti za računstvo, je došlo dragoceno gradivo; dobili smo pa tudi strokovno navodilo za risarski pouk v perspektivi, da bodo učenci na večjih šolah dobili v tem predmetu več podlage za srednje in meščanske šole. Vzgojni članki so se posebno ozirali na mladino iz vojne psihoze in na nadaljnjo izobrazbo mladine, ki zapusti šolo. Vendar pa s te vrste stvarino še davno nismo pri kraju ter moramo dobo šoli odrasle mladine bolj vsestransko proučiti in najti dovolj smernic za pravo vzgojo. V ta namen naj si vzgojitelji letošnji članek »Ali iz življenja ali iz knjig« dobro k srcu vzamejo in še večkrat pogledajo v ono notri omenjeno ogromno ogledalo našega Cankarja in tudi v tem zmislu zajemajo kaj snovi za stanovski list. V svojem vsakdanjem delokrogu (poklicu) ima učiteljstvo bogat vir za raznovrstne članke o vzgoji. Pa tudi iz praktičnega znanstva je narod prejel še mnogo premalo potom šole. Zato vzemite po zgledu dosedanjih sotrudnikov in sotrudnic še drugi pogumno pero v roke! Kdor si snov tako ali tako nabira in razporedi, prava oblika se bo že našla in tudi urednik ne bo zavrnil vsakega začetka in vsake dobro misleče besede. Opozarjam tudi na umetniško načelo, ki velja vobče za vsakega pisatelja, da se vsebina lahko neštetokrat ponavlja, oblika pa vstvarja vedno novo delo. (To vidimo pri slikarjih, ki so isti predmet že neštetokrat predstavljali v vedno novi obliki, ali pri glasbenikih, ki skladajo isto besedilo v novem napevu in drugačni harmoniji.) Zato se ne čudimo, ako n. pr. tudi šolniki vedno kaj posebnega pišejo o disciplini in drugem šolskem delu. Moderni pisatelji upoštevajo najprej način, kako bi izrazili idejo, potem šele predmet. Poglejmo malo, kako so delali drugi, n. pr. naš znani pisatelj V. Bežek.

Ta piše (na str. II) o postanku svojega »Občnega vzgojeslovja«, kako je »oprezal, predelaval, črtal, krčil — vsak začetek je pač težak — ter naposled izvršeno delo dal, češ, da več oči več vidi, zapored trem veččkom v pregled«. Tako se tudi drugi niso vselej zadovoljevali kar s prvimi vtisi in s prvo obliko. Tolstojev sin Elija pripoveduje, kako je oče Lev Nikolajevič velikokrat grajal svoj mojsterski in svetovnoznani roman »Ana Karenina«: »Vse je slabo, kar je že izšlo, še enkrat bi moral delati; vse delo bi se moralo pretopiti, zavreči, znikati.« (Pri vsem slovstvenem delu je Tolstoj pridno sodelovala njegova žena.) »Sicer pa se rajše učimo od bučele,« pravi slovenski pisatelj Fr. Levstik (Zbr. spisi IV, str. 9), »ki sreblje med iz cvetja, pa ga potem prekuha v satju, ali pa celo v sebi spremeni v vosek, ki je potem popolnoma n'eno delo, njena stvar.« Res je tedaj pisanje nek trud in potrebuje svoj preudarek, kakor vsako drugo delo, a ta trud ne bodi nikakor ovira, temveč bodrilo in stremljenje za izpopolnitev sloga.

Da se olajša natis rokopisa, priporočam pisati na liste in sicer samo na eno stran, ob strani pa puščati nekaj prstov širok rob. V kak zvezek na lepo prepisati za tiskarno, ni priporočljivo, ker je treba včasih kak del rokopisa predelati; tako delo pa je olajšano, ker se zamenja le dotični list. Rob potrebuje posebno urednik, da po potrebi kaj pristavi ali kaj malega preuredi ter mu ni treba celih strani prepisovati. Liste je vsekakor treba paginirati. Na eno stran pa je pisati, ker se list pri stavnem stroju kaj lahko pomaže in postane druga stran nečitljiva, pa tudi zato, ker natika stavec liste navadno na kljukico, ali pa pritrdi kako drugače na svojem stroju. Stavec sedi pred svojim strojem (»Linotype«, izg. la'nota'p t. j. vrstna črka) in vliwa črke in vrste sproti, da pritiska na tipke in gleda na rokopis kakor igralec na klavirju. — Tako veljaj to poročilo v vzpodbudo tovarišem in tovarišicam, ker je duševno delo važna zaslonba za vzdrževanje stanovske zavesti in za okrepitev naše organizacije!

Predsednik se zahvali funkcionarjem za poročila in občni zbor jim da absolutorij.

Ker daje občni zbor društvenim članom tudi smernice za nadaljnje delo, je centralni odbor prejel od podružnic in posameznih članov več predlogov, ki naj bi jih občni zbor kot resolucije objavil o svojem delu.

I.

Učiteljstvo, organizirano v Slomškovi zvezi, izjavlja, da vztraja tudi v novih razmerah na svojem programu, ki zahteva versko-nravno vzgojo, smatrajoč jo za edino pravo.

Vsled jasnejšega umevanja poudarja, da hoče delati za pozitivno krščansko in naravno vzgojo, jo poglobljati, širiti in to iz

prepričanja kakor tudi iz ljubezni do slovenskega naroda, naše jugoslovanske države in dinastije. (Sprejeto.)

II.

V trdnem prepričanju, da je edino v prvi resoluciji izraženi temelj vzgoje in pouka pravi, odločno odklanjamo vsako stremjenje po odpravi verouka in konfesionalnih šol. V očigled žalostnih posledic, ki bi zadele narod in državo, pa strogo obsojamo vsako stremljenje po razkristjanjevanju šol. (Sprejeto.)

III.

Slomškova zveza je in ostane — dokler si učiteljstvo ne osnuje zgolj čiste stanovske organizacije, t. j. tako stanovsko organizacijo, ki bi ne nosila prav nikakršnih strankarskih in kulturnih tendenc — stanovska in kulturna učiteljska organizacija. Vsakršnikoli politični smotri so v Slomškovi zvezi izključeni in tedaj Slomškova zveza ne more imeti oficijelnih zvez s političnimi strankami, pač pa lahko s sorodnimi kulturnimi in stanovskimi organizacijami.

Vsi njeni posamezni člani pa se lahko udeležujejo političnega dela v onih političnih strankah, ki imajo v svojem programu tudi zahtevo po krščanski šoli in vzgoji.

V debato poseže o: Pečjak, Rupret, Vidler, Vrhovec, Jevnikar, Kržišnik. — Opozicija se strinja z resolucijo, torej je sprejeta.

IV.

Razločujemo režim in državo, zato hočemo vzgajati nam izročeno mladino vsekdar državno, ne oziraje se na vsakokratni režim. Pošteni, zvesti državljani naj postanejo naši, nam v vzgojo izročeni učenci. Država in režim sta dva pojma, ki ju ne moremo istovetiti nikdar. V ljudstvu pa vzbujajmo zavest, da je ono država in ne le slučajno vladajoče vlade kateregakoli režima. (Sprejeto.)

V.

Šola naj tudi kot državna institucija služi interesom troimenega naroda, tako v vzgojnih, kulturnih in verskih ozirih. — Brezverska nestrpnost bi škodovala le državi. Vere in konfesije smatrajmo za temelje državnega reda in miru. (Sprejeto.)

VI.

Kakršnokoli nasilje glede konfesionalne vzgoje otrok smatramo za kvarno v moralnem oziru, ker smo uverjeni, da je naloga šole tudi vzgajati praktične vernike. (Sprejeto.)

VII.

Uvajati v šole sokolske ali kakšne druge borbe, ki nosijo v javnosti politično obilježje, nikakor ne moremo odobravati, ker se temu upira naprimitivnejši razum. Obžalujemo, da se pri nas uvajajo v šolo politične tendence po šolskih organih, kjer nima mesta zanje. (Sprejeto.)

VIII.

Od države zahtevamo, da nas, kakor tudi vse aktivno in upokojeno uradništvo, čimprej tako plačuje, da bomo mogli vse svoje moči posvečati poklicu, upokojenci pa živeti stanu primerno. Izjavljamo pri tem, da vztrajamo na zahtevi: plačuj nas država! Ne ugovarjamo pa zahtevam po kulturni, šolski avtonomiji. (Sprejeto.)

IX.

Z obžalovanjem protestiramo, da je bivša osrednja vlada na nedopusten način črta šolskim voditeljem zakonite opravilne doklade, znižala draginjske doklade učiteljem za ženska ročna dela, vzela veroučiteljem plače in se sedaj pripravlja položaj, da se ukinejo meščansko- in ljudskošolskemu učitelstvu draginjske doklade. Zahtevamo, da sedanja vlada vsa ta nesocialna dejanja čimprej popravi in obenem izenači dohodke poročenih učiteljic z neporočenimi ter da reši stanovanjsko bedo učiteljstva. (Sprejeto.)

X.

Načrt uradniške pragmatike ne odgovarja demokratičnim zahtevam, ker jemlje državnim uslužbencem politično svobodo ter s tem ponižuje njih ugled. Zahtevamo tako pragmatiko, ki bo varovala državne nastavitve pred strankarskimi nasilji, zagotavljala stanu odgovarjajoč materialni položaj in stalnost v službi. Ugovarjamo proti temu, da bi bilo uradništvo po sprejetu pragmatike postavljeno na razpoloženje, ker vidimo v tem le odprta vrata za mogoče koruptno nasilje slučajnega vladnega režima. (Sprejeto.)

XI.

Obžalujemo dalje, da vlada pri nas ne podpira strokovnega šolstva, tako ne obrtnega in ne kmetijskega. Z zadovoljstvom pa konstatiramo, da kažejo celo navadne občine zmisel zanj. (Sprejeto.)

XII.

Obžalujemo, da državna uprava ne dovoljuje šolskih prireditvev davka prosto, ako se iste vršijo izven šolskega posloplja, četudi imajo take prireditve zgolj kulturn in karitativen namen in se ne morejo vršiti v šolskih prostorih radi pomanjkanja šolskih odrov. (Sprejeto.)

XIII.

Državno upravo pozivljamo, da prispeva k gradbenim stroškom novih meščanskih in ljudskih šol z znatnimi podporami ter da preskrbuje občinam v to potrebni brezobrestni kredit. (Sprejeto.)

XIV.

Šolski zakoni in odrebe naj se ne izdajajo samo v sporazumu z UJU, dokler nosi ta organizacija na sebi kulturno-obsebnost. Ako pa čuti šolska oblast potrebo

obračati se v tem pogledu na UJU, tedaj naj se obrne tudi do naše organizacije, ker le na ta način si more ohraniti vero v nepristransko objektivnost, ki jo moramo imeti do vseh, ki izvršujejo po kraljevi in narodovi volji poverjene jim dolžnosti.

XV.

Pri oddajah stalnih učnih mest naj bi se vse šolske oblasti, tako tudi višji šolski svet, držale določb, kakor jih je izdal višji šolski svet dne 9. maja, št. 5320. Fink I. 53.

XVI.

Z resolucijami zagrebškega katehetskega kongresa z dne 5. in 6. julija 1922 soglašamo.

XVII.

Obžalujemo pa znane blejske resolucije skupščine UJU, ki so učiteljski ugled ponižale v javnosti in napravile dotlej, dokler se ne prekičeje, nepremostljiv prepad med nami in UJU in s tem onemogočile vsako delo za enotno stanovsko organizacijo. Končno izjavljamo svoje zadovoljstvo, ker je vsa slovenska javnost z velikim številom nam nasprotnega učiteljstva ogorčeno obsodila tolikšno netovarištvo.

Anica Lebar.

Dodatno priobčujemo še sledeče pismo na predsednika Slomškove zveze g. Ivana Štruklja:

V Ljubljani, dne 28./12. 1922.

Velecenjeni gospod!

Ravnokar sem slišal, da je »Slomškova zveza« imela včeraj svoj občni zbor. Pregledal sem dotična naznana in v časopisih in zato nisem mogel zborovalcev pozdraviti, kakor se spodobi.

Pa naknadno Vam in vsem članom izražam svoje veselje, ker ste opravili lepo zborovanje, in svoje občudovanje, da ste ostali zvesti svojemu krščanskemu prepričanju in nastopu tudi v najbolj nevarnih časih. Upam, da nam prihajajo boljši časi.

Čestitam tudi Vam, da so Vam zborovalci izkazali zaslužno zaupanje in Vas z navdušenmi pozdravom zopet za predsednika izvolili.

Za novo leto pozdrav in blagoslov vsem članom »Slomškove zveze«.

Vdani

† Anton Bonaventura škof.

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za novomeški okraj, ki se je vršilo 7. dec. 1922 v Rokodelskem domu v Novem mestu. Predsednik g. Štular otvori zborovanje ob navzočnosti 27 članov, pozdravi navzoče, posebno novodošle tovariše, in prebere dnevni red, ki obsega: 1. referat tov. gosp. Malešiča; 2. referat tov. g. Vrbinca; 3. služajnosti. Ad 1. Tov. g. Malešič referira:

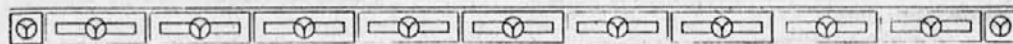
»Kako navajati mladino k modremu opazovanju prirode«. Poudarja posebno praktičnost prirodoopisnega pouka in uporabo biološke metode. — Ad 2. Tovariš g. Vrbinc predava »O ustroju in pisanju Matičnih listov«. — Ad 3. Pri slučajnostih omeni gosp. nadzornik Grad, da namerava strokovni učitelj iz kmetijske šole na Grmu obiskati osnovne šole, da seznani mladino v pon. šoli o glavnih panogah sadjarstva. Voditelji šol mu imajo iti na roko in prepustiti gotov čas za predavanje. — G. predsednik poudarja, naj bi bil vsak učitelj(ica) član te ali one organizacije. Ker bi za eventuelno siljenje trpela pravica svobode, se sklene, da se v bodoče samo povabi vse še neorganizirano učiteljstvo k zborovanju. — G. Boris Grad stavi predlog, naj se iz vrst učiteljstva sestavi pevski zbor. — G. predsednik pravi, naj bi vodstvo Slomškove zveze naprosilo Jugoslovanski klub, da se zavzame za učiteljske draginjske doklade. — K podružnici je pristopilo več novih članov, in sicer: 1. Bartol Franja, Šmihel; 2. Šiško Milena, Šmihel; 3. Hrovat Rafaela, Žužemberk; 4. Malešič L., Šmihel pri Žužemberku; 5. Petrič M., Dolž; 6. Grad Boris, Dobrnič; 7. Žen Josko, Poljanice. — Končno se še določi dan občnega zbora, in sicer na 13. januarja 1923. P. Š.

Iz pisarne mestnega šolskega sveta. Mestni šolski svet ljubljanski je imel dne 13. decembra 1922 svojo redno sejo, o kateri smo prejeli sledeče poročilo: Predsednik proglasi sklepčnost in otvori sejo. Zapisnik o zadnji redni seji z dne 24. oktobra 1922 se odobri brez ugovora. Na znanje se vzemo poročila o prezidijalih, personalih in pa o daljših dopustih izza zadnje upravne dobe. Sklene se predložiti višjemu šolskemu svetu ugovor proti kršenju in omejevanju zakonito zajamčenih pravic mestnega šolskega sveta v zadevi postopanja glede imenovanja začasnega učiteljstva, preskrbe učnih prostorov in uredbe pouka. Za podelitev dvoje v stalno popolnitev razpisanih katehetskih mest na mestnih javnih osnovnih in strokovnih šolah predložita se kompetenčna naveta. Na znanje se vzemo inšpekcijska poročila o nadzorovanju III. mestne deške in III. mestne dekleške in pa vnanje zasebne dekleške osnovne šole uršulinske za šolsko

leto 1922/23. Sprejmo se vsi s temi poročili združeni nasveti pedagoškega in administrativnega značaja. Poročila je predložiti višjemu šolskemu svetu v končno odobrenje. Reši se več internih vprašanj gospodarske vsebine in sprejme se več z njimi združenih resolucij. Potem se seja zaključí.

Razglas. Naknadni krediti za obveznosti iz prejšnjih let (osebni prejemki). Višji šolski svet je prejel naknadne kredite za nagrade dušnih pastirjev-veroučiteljev, učiteljev na ekskurendnih šolah, oddelkih za oddaljene in nestalno nastavljene učiteljice ženskih ročnih del za čas od 1. januarja 1921 do 31. julija 1922 (kreditov za potnine in prehrano še nima). Da se morejo zaostale nagrade čimprej nakazati, poziva višji šolski svet prizadete učne osebe, naj vpošljejo prijave po vzorcih, kakor so objavljene v Ur. listu, št. 8. Obenem opozarja višji šolski svet, da se bodo najprej izvršila izplačila onim, ki pošljejo pravilno izpolnjene prijave, šele potem se bodo vračale pomanjkljive v izpopolnitev.

Listina upravnštva. Za poravnavo naročnine oziroma članarine smo priložili položnice. Prosimo vse one, ki nameravajo list obdržati, da nam v najkrajšem času poravnajo naročnino, člani pa članarino, ker je prejem glasila za nje obvezen in ga dobe zastoj. Članarino lahko člani plačajo tudi v dveh obrokih. Po sprejemu prvega obroka jim pošljemo nove položnice. S prispevkom za podružnice obračunamo po prejemu članarine vseh članov podružnice, na kar jim pošljemo določeni znesek. Naročnina za list znaša 20 Din, za dijake 5 Din, društvena članarina je 50 Din. Naročnina v Italijo je 15 lir. — V slučaju, da kak stari naročnik lista ne sprejme, naj ga nam blagovoli vrniti. — Kdor še ni poravnal naročnine za lansko leto, ga prosimo, naj to čimprej stori in se posluži priložene položnice, vendar naj to na njej označi. Naročnina je za lansko leto znašala 13 Din. — Kdor se preseli, naj naznani upravnštvu pravo pošto, kamor naj list prejema, ker se pošta v Ljubljani ozira vedno le na svoje krajevne urade. Kdor med lanskim letom ni v redu prejel kake številke, naj to naznani upravnštvu lista. — Da bo manj izdatkov, smo na podlagi sklepa zadnjega občnega zbora za sedaj opusti ovitek.

»Slovenski Učitelj« izhaja v dvojnih številkah vsak drugi mesec. Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica 5/L. Upravnštvo (Rudolf Wagner) je v Ljubljani, Jenkova ulica 6. Naročnina znaša 20 Din, za dijake 5 Din, društvena članarina 50 Din in prejema vsak član list brezplačno. Naročnina za Italijo je 15 lir, članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacijo in naročnino pa upravnštvo.

Last »Slomškove zveze«. — Oblastvom odgovoren J. Labernik, učitelj na Rakovniku
Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.